

Silja Keppo

TUOMIOISTUINSOVITTELU

Vertailua sovittelumenettelyn ja riita-asioiden
oikeudenkäynnin välillä

Opinnäytetyö

Liiketalouden koulutusohjelma

Julkishallinto ja juridiikka

2020

**Kaakkois-Suomen
ammattikorkeakoulu**

Tekijä	Tutkinto	Aika
Silja Keppo	Tradenomi (AMK)	Marraskuu 2020
Opinnäytetyön nimi		60 sivua 1 liitesivu
Tuomioistuinsovittelu Vertailua sovittelumenettelyn ja riita-asioiden oikeudenkäynnin välillä		
Toimeksiantaja		
Länsi-Uudenmaan kärjäoikeus		
Ohjaaja		
Päivi Ollila		
Tiivistelmä		
<p>Tuomioistuimen perinteisten tehtävien rinnalle on noussut yhä olennaisempaan asemaan konfliktinratkaisu. Tuomioistuin ei ratko ainoastaan oikeudellisia riitoja vaan yhä laajemmassa määrin pyrkii myös sovinnollisiin lopputuloksiin, jotta osapuolten konflikti ratkeaisi kokonaisvaltaisesti sekä lopullisesti. Tuomioistuinsovittelussa on kyse kolmannen osapuolen väliintulosta, mikäli riidan osapuolet eivät pääse konfliktissaan keskenään ratkaisuun. Aloite sovitteluun voi tulla tuomioistuimelta, avustajalta tai asianosaisilta itseltään. Sovittelun keskeisiä piirteitä ovat puolueettomuus, luottamuksellisuus sekä vapaaehtoisuus. Sovittelijan tulee suhtautua osapuoliin tasapuolisesti ja neutraalisti sekä vaalia luottamuksellisuutta.</p> <p>Tässä opinnäytetyössä käsitellään tuomioistuinsovittelun määritelmää ja rakennetta. Tutkimusosiossa selvitetään, mitkä ovat tuomioistuinsovittelun hyödyt oikeudenkäyntiprosessiin verrattuna sekä sitä, miten sovittelumenettely eroaa oikeudenkäyntimenettelystä. Kysymyksiin vastataan teorian ja tuomarihaastatteluiden avulla. Lisäksi tutkimusosiossa tarkastellaan tuomioistuinsovitteluiden suurehkoja määrällisiä eroja kärjäoikeuksien välillä. Määriä verrataan kärjäoikeuteen saapuvien riita-asioiden määriin laskemalla tilastotiedon avulla mitä tapahtuu, kun tuomioistuinsovitteluiden määrät suhteutetaan riita-asioiden määriin.</p> <p>Tutkimuksen laadullisessa osiossa selviää laaja-alaisesti, miten kiistattomia ja moninaisia sovittelun hyödyt oikeudenkäyntimenettelyyn verrattuna ovat. Tutkimuksen määrällisessä osiossa todetaan, etteivät erot kärjäoikeuksien välillä ole yhtä tuntuvia silloin, kun tuomioistuinsovitteluiden määrät suhteutetaan saapuneisiin juttumääriin.</p>		
Asiasanat		
kärjäoikeus, tuomioistuinsovittelu, sovittelu, sovittelija, vaihtoehtoinen riidanratkaisu, konflikti, konfliktinratkaisu, riita-asia, siviili- ja kauppaoikeus, sovinto, ratkaisu		

Author	Degree	Time
Silja Keppo	Bachelor of Business Administration	November 2020
Thesis title Court Mediation Comparing Court Mediation procedure to Court proceeding		60 pages 1 page of appendices
Commissioned by District Court of Länsi-Uusimaa		
Supervisor Päivi Ollila		
Abstract <p>Alongside the traditional functions of the court, conflict resolution has become more essential. The court does not only resolve legal disputes, but increasingly seek conciliatory outcomes in order to resolve the conflict between the parties both holistically and definitively. District court mediation is about the intervention of a third party, if the parties of the dispute fail to reach a solution to the conflict by themselves. The initiative for mediation can arise from the court, the legal assistant or the parties themselves. The key features of mediation are impartiality, confidentiality and voluntariness. The mediator must treat the parties both equally and neutrally and to preserve confidentiality.</p> <p>The definition and structure of court mediation were discussed in the theory part of this thesis. The research section examined what the benefits of court mediation are compared to a litigation process, and how the mediation procedure differs from the litigation procedure. These questions were answered using theory and interviews with judges. In addition, the large differences in the quantities of court mediations between district courts were examined in the research section. The quantities were compared with the number of disputes in the district court by using statistics to calculate what happens when the number of court mediations are related to the number of disputes.</p> <p>The qualitative part of the study revealed in a comprehensive way the indisputable and diverse benefits of mediation compared to litigation. The quantitative section of the study found that the differences between district courts are not as noticeable, when the number of court mediations were related to the amounts of cases arrived.</p>		
Keywords District court, court mediation, mediation, mediator, alternative dispute resolution, conflict, conflict management, dispute, civil case, civil and commercial law, settlement, solution		

SISÄLLYS

1	JOHDANTO.....	6
2	TUTKIMUKSEN TAVOITE.....	7
2.1	Tutkimuksen rajaus ja tutkimuskysymykset.....	8
2.2	Tutkimusmenetelmät.....	9
3	RIITA-ASIAN OIKEUDENKÄYNTIMENETTELY TUOMIOISTUIMESSA.....	9
3.1	Riita-asian prosessin elinkaari.....	10
3.2	Kirjallinen valmistelu.....	11
3.3	Sovinnon edistäminen.....	12
3.4	Suullinen valmistelu ja pääkäsittely.....	12
4	SOVITTELUSTA YLEISESTI.....	14
5	TUOMIOISTUINSOVITTELU.....	16
5.1	Tuomioistuinsovittelun hyötyjä oikeudenkäyntimenettelyyn verrattuna.....	17
5.2	Sovittelun periaatteet.....	19
5.3	Tuomioistuinsovittelun esteet.....	20
5.4	Tuomioistuinsovittelun edellytykset.....	21
5.5	Länsimaisia sovittelumalleja.....	22
5.6	Tuomioistuinsovitteluun hakeutuminen.....	23
5.7	Tuomioistuinsovittelun vaiheet.....	24
5.7.1	Selvittelyvaihe ja intressit.....	25
5.7.2	Kokemuksia osapuolten intresseistä.....	27
5.7.3	Neuvotteluvaihe.....	28
5.7.4	Päätösvaihe.....	29
5.8	Sovinnon vahvistaminen täytäntöönpanokelpoiseksi.....	30
5.9	Sovinnon vahvistamisen esteet.....	32
5.10	Sovittelijan rooli.....	33
6	SOVITTELUN JA OIKEUDENKÄYNNIN EROT.....	35
7	TUOMIOISTUINSOVITTELUN YLEISTYMINEN JA KÄYTTÖ.....	38

7.1	Sovitteluprojekteja tuomioistuinsovittelun käytön lisäämiseksi	39
7.2	Tuomioistuimen vaikutus sovittelun käyttöön.....	41
7.3	Sovittelun määrien lisääntyminen	41
7.4	Käräjäoikeuksien välisistä eroista sovitteluiden määrissä.....	42
8	TUOMIOISTUINSOVITTELUIDEN SUHDE RIITA-ASIOIHIN.....	45
8.1	Vuosien 2010–2019 tuomioistuinsovitteluiden yhteismäärät käräjäoikeuksittain ..	45
8.2	Vertailun perusteet.....	46
8.2.1	Tuomioistuinsovitteluiden ja riita-asioiden suhde käräjäoikeuksissa, joissa on soviteltu määrällisesti eniten.....	47
8.2.2	Tuomioistuinsovitteluiden ja riita-asioiden suhde käräjäoikeuksissa, joissa on soviteltu määrällisesti vähiten	49
9	YHTEENVETO	52
10	POHDINTA	54
	LÄHTEET.....	56
	LIITTEET	

Liite 1. Haastattelukysymykset tuomareille

1 JOHDANTO

Suoritin syventävän työharjoitteluni syksyllä 2019 Länsi-Uudenmaan käräjäoikeudessa, Espoon toimipaikassa. Osallistuin harjoitteluni aikana kahden käräjätuomarin, Antti Heikinheimon ja Camilla Rauma-Sehmin sovitteluperehdytykseen, jonka jälkeen tiesin haluavani tehdä sovittelusta opinnäytetyöni. Käräjätuomari Antti Heikinheimon mielestä sovittelulla on voimaannuttava ja osallistava potentiaali, jos sille antaa mahdollisuuden – riidan osapuolten omistaessa konfliktinsa, heillä itsellään on parhaat edellytykset konfliktin ratkaisemiseksi sen sijaan, että tuomari ratkaisee asian ylhäältä käsin. Heikinheimon mukaan sovittelun lähtökohtana on, että vaikka kaikki ihmiset ovat tasa-arvoisia, he ovat kuitenkin erilaisia omine tarpeineen, pelkoineen ja intresseineen. (Suomen Asianajajaliitto 2017.)

Aloitin opinnäytetyöni riita-asian prosessin elinkaaren sekä sen eri vaihtoehtojen tarkastelulla, joiden jälkeen työn painopiste ohjautuu sovitteluun. Raken-
nan työlleni perustan käsittelemällä teoriaosuudessa sovittelun määritelmää, sovittelulle ominaisia peruspiirteitä sekä sovittelua yleisellä tasolla läpi. Koska sovittelu on laaja käsite, rajasin työni riita-asioiden tuomioistuinsovitteluun, vaikka sovitteluita voidaankin järjestää useilla eri tahoilla ja monilla erilaisilla tavoilla, sekä eri tarkoituksiin. Koko työn punaisena lankana on korostaa sovittelun hyötyjä oikeudenkäyntiprosessiin verrattuna.

Perehdyn tuomioistuinsovitteluun lainsäädännön, hallituksen esitysten, sovitteludirektiivin, elektronisten julkaisujen, esitteiden sekä aiheesta löytyneen kirjallisuuden avulla. Tietolähteinä käytän käräjäoikeuksien toimintakertomuksia, tuomioistuinvirastosta pyytämäni tilastotietoa sekä Länsi-Uudenmaan käräjäoikeuden sovitteluilta tuomareilta saamiani haastatteluita. Tutkimuksessani vertaan sovittelun suhdetta oikeudenkäyntiin ja sovittelumäärien suhdetta riita-asioiden määriin. Tutkimukseni viitekehystenä toimivat teoria, haastattelut ja tilastotieto.

Teorian tukena käytän tuomioistuinsovittelusta laadittua väitöskirjaa, pro gradu -tutkielmaa, sekä useampaa opinnäytetyötä. Petra Hietanen-Kunwald on perehtynyt väitöskirjassaan (2018) mm. tuomioistuinsovittelun periaatteisiin sekä sovittelun normatiiviseen ulottuvuuteen. Lisäksi hän on pyrkinyt

hahmottamaan ja tulkitsemaan oikeudellisia säännöksiä ja periaatteita Euroopan sovitteludirektiivin viitekehyksessä. Sanna Koskela on pro gradu -tutkielmassaan (2017) käsitellyt tuomioistuinsovittelun institutionaalistumisen haasteita ja vakiintumisedellytyksiä sekä selvittänyt tekijöitä, jotka joko edistävät tai heikentävät tuomioistuinsovittelun käytettävyyttä. Koskela on myös pohtinut, mikä aiheuttaa tuomioistuinsovittelun käyttöön suuria valtakunnallisia eroja. Tuomioistuinsovittelua käsittelevissä opinnäytetöissä taasen on tutkittu esimerkiksi, mitä tuomioistuinsovittelulla tarkoitetaan, miten tuomioistuinsovittelua voitaisiin kehittää sekä sitä, kuinka usein sovittelun kohteena ollut asia palautuu käräjäoikeuteen ja jos palautuu, niin miksi. Lisäksi niissä on tutkittu tuomioistuinsovitteluiden määriä käräjäoikeuksittain sekä sitä, kuinka moni sovitteluista on päätyntä sovintoon. Asiantuntija-avusteisesta tuomioistuinsovittelusta (ns. follo) on ilmestynyt niin monta opinnäytetyötä, että minulle oli ihan alusta asti selvää se, ettei oma työni tulisi käsittelemään sitä. Follot ovat työssäni mukana vain tuomioistuinsovitteluiden määriä käsittelevässä luvussa 8.1.

2 TUTKIMUKSEN TAVOITE

Tässä opinnäytetyössä kuvataan laajalti tuomioistuinsovittelun määritelmää ja rakennetta. Tavoitteena on selvittää sekä teorian että jo olemassa olevan empiirisen aineiston avulla sitä, miten sovittelu alkaa, mitä sovittelussa tapahtuu ja miten sovittelu loppuu. Teoriaosuus saa konkretiaa sovittelleville tuomareille suunnatusta sähköpostihaastattelusta, jonka avulla pyritään havainnollistamaan käytännön esimerkkejä. Tuomareiden vastaukset eivät löydy erilliseltä luvulta, vaan ne ovat pilkottuina eri lukuihin.

Tuomioistuinsovittelun luonteeseen keskeisesti kuuluvat intressit ansaitsevat työssä ison painopisteensä, ja niitä sivutaan useassa luvussa. Intressit ovat yksi keskeisimmistä tekijöistä, ei vain erotettaessa tuomioistuinsovittelun etuja oikeudenkäyntiin verrattuna, vaan myös siksi, että tuomioistuinsovittelulla voi olla niiden ansiosta niin paljon potentiaalia. Työssä tarkastellaan sovittelumäärien kasvua, tuomioistuimen vaikutusta sovittelun käyttöön, sekä käräjäoikeuksien välisiä eroja sovitteluiden määrissä. Lisäksi työssä tutustutaan käräjäoikeuksien sovitteluprojekteihin sekä tuomioistuinsovittelumenetelmän kehittämiseen.

Tutkimuksen tavoitteena on verrata sovittelumenettelyä oikeudenkäyntimenettelyyn sekä nostaa esiin sovittelun eroja ja etuja oikeudenkäyntiin verrattuna. Lisäksi tavoitteena on verrata tuomioistuinsovitteluiden määriä kärjäoikeuteen saapuneiden riita-asioiden määriin eli laskea, kuinka suuri prosentuaalinen määrä kärjäoikeuteen saapuneista riita-asioista ohjautuu tuomioistuinsovitteluun. Verrattaessa tuomioistuinsovitteluiden määriä kärjäoikeuksittain erot ovat suuria. Entä kuinka tuntuvia erot kärjäoikeuksien välillä ovat silloin, kun tuomioistuinsovittelut suhteutetaan saapuneisiin juttumääriin?

2.1 Tutkimuksen rajaus ja tutkimuskysymykset

Tutkimuksen tarkoituksena on siis selvittää, *mitkä ovat tuomioistuinsovittelun hyödyt oikeudenkäyntiprosessiin verrattuna sekä miten sovittelumenettely eroaa oikeudenkäyntimenettelystä*. Lisäksi tutkimuksessa vertaillaan tuomioistuinsovitteluiden määriä kärjäoikeuksien välillä, tarkastellaan tuomioistuinsovittelun käyttöastetta saapuneisiin riita-asioihin verrattuna, sekä pohditaan tuomioistuinsovitteluiden ja riita-asioiden suhdetta tutkimukseen valittujen kärjäoikeuksien välillä.

Sanna Koskela on tutkinut pro gradu -tutkielmassaan (2017) muun muassa tuomioistuinsovittelun alueellisia eroja sekä sitä, onko menettelyllä edellytyksiä vakiintua osaksi tuomioistuinlaitoksen toimintaa koko maassa. Selvää on, että tuomioistuinsovittelun käytön alueelliset erot ovat olleet ja ovat edelleen huomattavia, mutta on kiinnostavaa tarkastella, *mitä tapahtuu tuomioistuinsovittelun käytön prosentuaalisille määrille rinnastettaessa sovitteluiden määriä (kärjäoikeuteen saapuvien) riita-asioiden määriin*. Tähän tarkoitukseen on valikoinut 8 eri kärjäoikeutta sillä perusteella, missä kärjäoikeuksissa on vuosien 2010–2019 aikana soviteltu määrällisesti eniten ja vähiten: 4 kärjäoikeutta, joissa sovitteluita on ollut määrällisesti eniten sekä 4 kärjäoikeutta, joissa sovitteluita on ollut vähiten.

2.2 Tutkimusmenetelmät

Tutkimus toteutetaan käyttämällä kvalitatiivista eli laadullista menetelmää. Työssä on myös kvantitatiivisen, eli määrällisen menetelmän piirteitä. Tutkimuksen laadullinen osuus toteutetaan tuomarihaastatteluilla ja määrällinen laskien ja taulukoiden prosentuaalisia tuloksia.

Laadullisella menetelmällä on mahdollista tavoittaa merkittäviksi koettuja elämänkulkuun liittyviä asioita. Menetelmän tarkoituksena on kuvata todellista elämää sekä löytää tai paljastaa tosiasioita. Asiaa tutkitaan totuudenmukaisesti ja kokonaisvaltaisesti sekä tarkastellaan ihmisten omia kuvauksia kokemuksistaan. Oletuksena nämä kuvaukset pitävät sisällään sellaisia asioita, joita ihmiset pitävät merkityksellisinä ja tärkeinä. Laadullisen menetelmän erityisenä piirteenä on, että tavoitteena ei ole niinkään totuuden löytyminen tutkitavasta ilmiöstä, vaan menetelmä pitää sisällään ajatuksen, että todellisuus on moninainen eikä näin ollen absoluuttisesti määritettävissä. (Hirsjärvi, Remes & Sajavaara 2009, 160–161; Vilka 2005, 97–98.)

Määrällistä menetelmää käytetään silloin kun kysytään, miten usein, tai kuinka paljon. Määrällisessä tutkimuksessa selvitetään tyypillisesti lukumääriä ja prosenttiosuuksia. Asioita kuvataan numeerisesti ja tuloksia havainnollistetaan taulukoin. Määrällistä tutkimusta kutsutaan myös tilastolliseksi tutkimukseksi. Vaikka määrällisessä menetelmässä tutkittavia asioita käsitellään numeroiden avulla, tulokset kuitenkin tulkitaan ja selitetään sanallisesti samalla kuvaten niiden eroavaisuuksia tai yhtäläisyyksiä. (Vilka 2007, 13–14, 147–148; Heikkilä 2014, s. 15–16.)

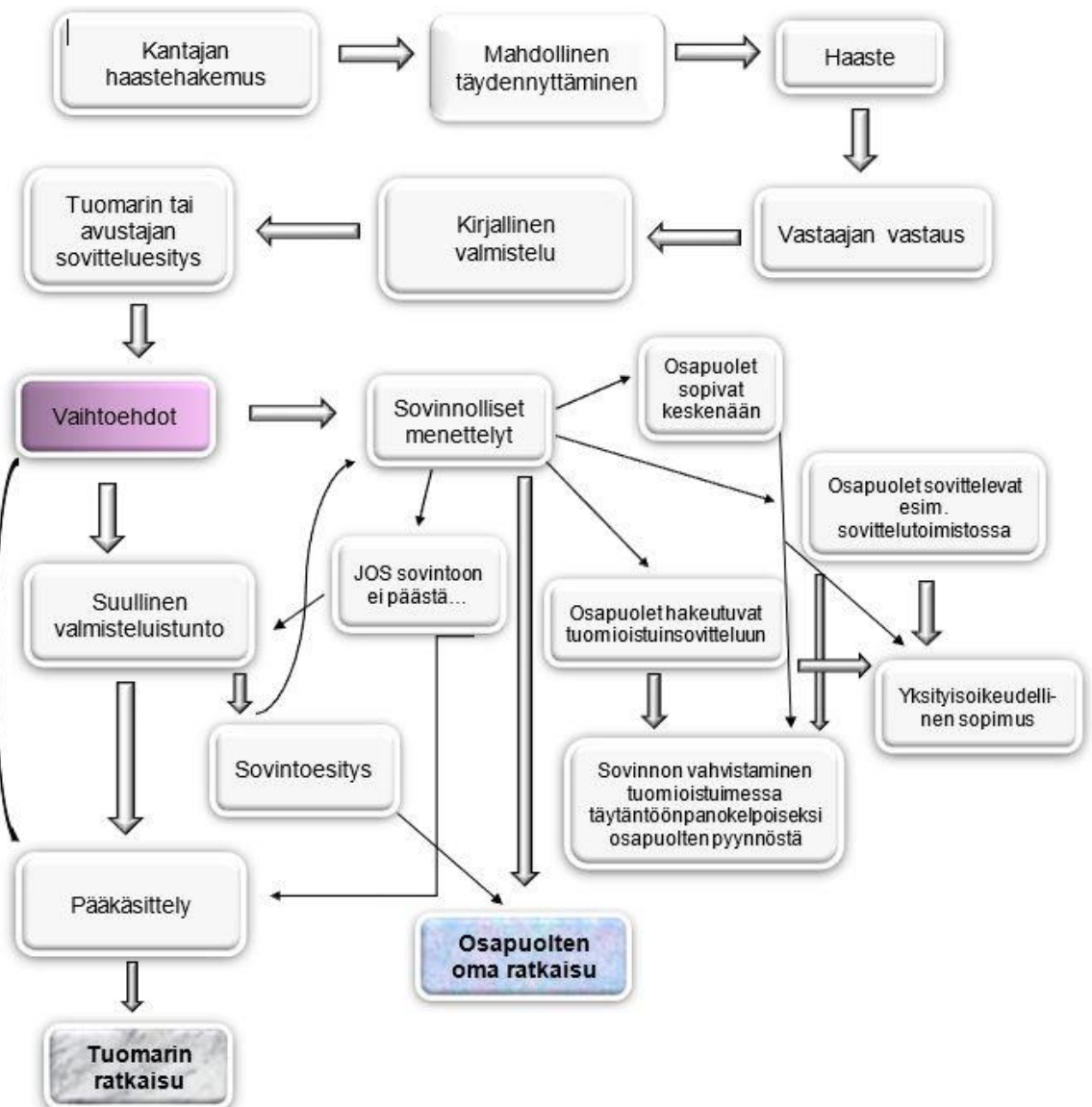
3 RIITA-ASIAN OIKEUDENKÄYNTIMENETTELY TUOMIOISTUIMESSA

Tässä luvussa tarkastellaan riita-asian oikeudenkäyntimenettelyä sekä sovinnon edistämistä prosessin aikana, ja luvusta 4 lähtien painopiste on sovittelulla. Luvussa 4 pohditaan sovittelun määritelmää, luvussa 5 läpikäydään teorian sekä haastattelujen avulla, mitä sovittelussa tapahtuu ja luvussa 6 käsitellään sitä, miten tuomioistuinsovittelu eroaa oikeudenkäyntiprosessista. Luvussa 7 tutkitaan tuomioistuinsovittelumenettelyn yleistymistä sekä käyttöä ja

luvussa 8 lasketaan ja vertaillaan sovitteluiden ja riita-asioiden määriä tilastotiedon valossa. Lukuun 9 on yritetty koota opinnäytetyön yhteenveto sekä luvussa 10 on lyhyt pohdiskelu.

3.1 Riita-asian prosessin elinkaari

Riita-asioita voidaan käsitellä kolmella eri tavalla: täysimittaisessa riitaoikeudenkäynnissä, edistämällä sovintoa riitaprosessin aikana tai sovittelemalla. Riita-asioissa on tyypillisesti kyse yksityisten ihmisten tai yritysten välisistä erimielisyyksistä. Riidat voivat koskea mm. vahingonkorvausta, perintöä, kaupan tai työsuhteen purkua. Ne voivat myös liittyä kiinteistön vuokraamiseen, ostamiseen, myymiseen taikka remontointiin. (Oikeushallinto 2017.)

Kuva 1. Hahmotelma riita-asian prosessin elinkaaresta

Riita-asian prosessia on havainnollistettu kuvassa 1, jossa on yhdenlainen hahmotelma prosessin elinkaaresta vaihtoehtoisine menetelmineen silloin, kun prosessi alkaa haastehakemuksen toimittamisella käräjäoikeuteen. Tuomioistuinsovittelun prosessi voi alkaa myös suoralla hakemuksella tuomioistuinsovitteluun.

3.2 Kirjallinen valmistelu

Oikeudenkäynti riita-asiaassa eli siviiliprosessi alkaa siten, että kantaja toimittaa haastehakemuksen käräjäoikeuteen. Tuomioistuin voi täydennyttää hakemusta, jos se ei täytä oikeudenkäymiskaaren (4/1734) 5. luvun 2. §:n vaatimuksia. Haastehakemukselta tulee ilmetä tuomioistuimen nimi, asianosaisten nimet, kotipaikat, heidän mahdollisten asiamiestensä yhteystiedot sekä prosessiosoitteet. Lisäksi hakemukselta on tultava esiin kantajan vaatimus, seikat, joihin vaatimus perustuu, todisteet, joihin kantaja tukeutuu, oikeudenkäyntikuluja koskeva vaade ja summa sekä selitys, millä perusteella se tuomioistuin, johon hakemus on toimitettu, on toimivaltainen.

Kun haastehakemus täyttää muotovaatimukset, käräjäoikeus lähettää haasteen haastehakemuksineen vastaajalle. Haasteessa vastaajaa kehoitetaan ilmoittamaan, myöntääkö vai vastustaaako hän kannetta. Mikäli hän vastustaa, hänen on esitettävä vastustamiselleen perusteet sekä ilmoitettava tuekseen sellaiset todisteet, joilla on ratkaisun kannalta merkitystä. (OK 4/1734 5:10 §.) Jos vastaaja ei anna vastaustaan määräajassa taikka esitä perustetta kanteen vastustamiselle, asia voidaan ratkaista kantajan eduksi yksipuolisella tuomiolla hyväksymällä kanne. Kantajan luopuessa kanteesta tai kanteen ollessa perusteeton se hylätään tuomiolla. (OK 4/1734 5:13 §.)

Jos vastaaja toimittaa vastauksensa käräjäoikeuteen, alkaa kirjallinen valmistelu. Kirjallisen valmistelun aikana tuomari voi oikeudenkäymiskaaren 5:15a §:n mukaan – aiheelliseksi katsoessaan – pyytää asianosaisilta vielä kirjallisia lausumia. Kun tuomari on tutustunut asiaan kunnolla, hän voi ehdottaa osapuolille sovittelua, mikäli sille ei ole esteitä. Sovittelun esteisiin ja edellytyksiin tutustutaan luvuissa 5.3 ja 5.4. Mikäli osapuolet osoittavat kiinnostuksensa sovittelua kohtaan, siviiliasian käsittely tuomioistuimessa keskeytetään ja asia

siirretään sovittelavaksi joko toiselle tuomarille tai tuomioistuimen ulkopuoliselle sovittelutoimijalle.

3.3 Sovinnon edistäminen

Oikeudenkäymiskaaren (4/1734) 5. luvun 19. §:n 4. kohdan mukaan tuomioistuimen on riita-asian valmistelussa selvitettävä, onko asiassa edellytyksiä sovinnolle. Saman luvun 26. §:n 1. momentin mukaan tuomioistuimen on pyrittävä saamaan asianosaiset sopimaan vireillä oleva riitansa asiassa, jossa sovinto on sallittu.

Valmistelussa aikaansaatu sovinto voidaan vahvistaa päätöksellä oikeudenkäymiskaaren 5. luvun 27. §:n 1. momentin 2. kohdan nojalla, jolloin se on täytäntöön pantavissa lainvoimaisen tuomion tavoin. Vireillä olevan asian sovinnon vahvistamisesta säädetään oikeudenkäymiskaaren (4/1734) 20. luvussa. Sovinto voidaan vahvistaa kirjallisesti asianosaisten sitä pyytäessä, ja vahvistetulta sovinnolta on käytävä ilmi sovinnon kohteena oleva asia ja sovinnon sisältö. Sovinnon edistäminen on osa normaalin siviiliprosessin valmistelua, ja siitä huolehtii asiaa käsittelevä tuomari. (HE 284/2010 vp, s. 8.)

Siviiliprosessissa käytävällä sovinnon edistämällä sekä tuomioistuinsovittelulla on monia yhteisiä piirteitä, mutta kyseessä on kuitenkin kaksi erillistä järjestelmää – sovinnon edistämistä ei siis tule sekoittaa sovitteluun. Sovinnon edistämässä on kyse kompromisseista, tinkimisestä ja kaupankäynnistä, jotta osapuolten vaatimukset saataisiin mahdollisimman lähelle toisiaan. Tuomioistuinsovittelun tavoitteena taas ei ole riidan puolittaminen keskeltä vaan kaikkien osapuolten intressejä tyydyttävän ratkaisun löytäminen, jolloin lopputulos on tyypillisesti luovempi. Sovittelun käsitteeseen kuuluu osapuolten ongelmien, huolien, tarpeiden ja intressien laajempi käsittely. (Ervasti 2013, 58–60.)

3.4 Suullinen valmistelu ja pääkäsittely

Jos sovintoon ei päästä kirjallisen valmistelun aikana, on seuraavana vuorossa suullinen valmistelu ja pääkäsittely tai siirto suoraan pääkäsittelyyn. Suullisessa valmisteluistunnossa asia valmistellaan pääkäsittelyä varten, jotta

pääkäsittely sujui mahdollisimman yhtäjaksoisesti ja ennakoitavasti. Ennen suullista valmisteluistuntoa kärjätuomari laatii kirjallisen yhteenvedon asianosaisten vaatimuksista ja niiden perusteista sekä kirjallisista todisteista ja niille ilmoitetuista todistusteemoista. Asianosaisten vaatimukset perusteineen kirjaetaan yhteenvetoon suurelta osin samassa muodossa kuin ne on esitetty asianosaisten kirjelmissä, joten kirjelmät on syytä laatia harkiten. (Nyblin 2012, 42–44.)

Suullisen valmistelun tarkoituksena on selvittää kirjallisen valmistelun pohjalta asianosaisten vaatimukset perusteineen. Tulee esittää, mitkä ovat riitaisia ja mitkä riidattomia seikkoja, eli mistä osapuolet ovat samaa ja mistä eri mieltä, sekä mitä todisteita osapuolet tulevat esittämään, mikäli käsittely jatkuu pääkäsittelyyn. Tässäkin käsittelyn vaiheessa osapuolilta tiedustellaan, onko asiassa sovinnon edellytyksiä. (Nyblin 2012, 42.)

Kärjäoikeus voi ratkaista asian kirjallisen tai suullisen valmistelun perusteella, mutta pääsääntöisesti asia siirtyy valmistelun jälkeen pääkäsittelyyn. Asian valmistelusta vastannut tuomari jatkaa myös pääkäsittelyn tuomarina. Kärjäoikeuden kokoonpano pääkäsittelyssä on 1–3 tuomaria asianosaisten toiveista ja asian laajuudesta riippuen. Pääkäsittely aloitetaan siten, että tuomari selostaa, mihin asian valmistelussa on päädytty ja tiedustelee asianosaisilta, ovatko heidän valmistelussa esittämänsä vaatimukset edelleen voimassa. Sen jälkeen asianosaiset voivat perustella kantojaan ja lausua vastapuolen esittämistä asioista. Alkukeskustelun jälkeen siirrytään todisteluihin yleensä siinä järjestyksessä, että ensin käydään läpi kirjalliset todisteet, seuraavaksi kuullaan asianosaisia todistelutarkoituksessa ja viimeisenä kuullaan todistajat. Todistelujen jälkeen on loppulausuntojen aika. Pääkäsittelyn yhtäjaksoisuuden turvaamiseksi oikeudenkäymiskaaren 6. luvun 9. §:ssä on säädetty, että asianosainen ei saa pääkäsittelyssä vedota sellaiseen seikkaan taikka todisteseen, johon hän ei ole jo valmistelussa vedonnut, paitsi jos hän kykenee perustelemaan menettelylleen pätevän syyn. (Nyblin 2012, 45–46.)

Kun asian käsittely kärjäoikeudessa päättyy, on ratkaisun vuoro. Kärjäoikeuden antaessa ratkaisunsa itse pääasiaan, eli varsinaisiin kannevaatimuksiin, ratkaisu on nimeltään *tuomio*, muissa tapauksissa *päätös*. Kärjäoikeus

voi julistaa ratkaisunsa välittömästi pääkäsittelyn päätyttyä, mutta tyypillisempää on antaa ratkaisu ns. kansliatuomiona vasta myöhemmin. (Nyblin 2012, 46.)

4 SOVITTELUSTA YLEISESTI

Oikeudenkäynnit nähtiin hitaina, jäykkinä, muodollisina ja kalliina menettelyinä, joten Yhdysvalloissa kehitettiin vastaliikkeeksi sovitteluideologia vaihtoehdoksi tuomioistuinmenettelylle. Alkuperäisen tausta-ajatuksensa mukaan sovittelu perustuu riitaa – puolueettoman kolmannen avustuksella – ratkaisevien osapuolten itsemääräämisoikeuteen ja vapaaehtoisuuteen. Sovitteluprosessia pidetään neuvottelun muotona, missä osapuolet hakevat konfliktiinsa ratkaisua käyttäen ulkopuolista tukea, eli pohjimmiltaan sovittelu on avustettua neuvottelua. (Macfarlane 1997, 74, sekä Ervasti 2009, 1089, Hietanen-Kunwaldin 2013, 74 mukaan.)

Sovittelua ohjaa yritys päästä ratkaisuun muodollisen lain rajoitusten ulkopuolella osapuolten etujen ja tarpeiden – sekä heidän subjektiivisen ymmärryksensä oikeudenmukaisuudesta – toimiessa yhtenä sovittelun kivijalkana. Vaihtoehtoisten konfliktinratkaisukeinojen ominaispiirteitä ovat yhteisymmärrykseen perustuvat, joustavat ja intressipohjaiset riidanratkaisumekanismien muodot. (Lindell 2007, Hietanen-Kunwaldin 2018, 1 mukaan.) Sovittelua on kuvattu ”vasta-aineeksi”, joka luo omat rakenteensa, oppinsa, prosessinsa ja instituutionsa (Schlieffen 2009, 212–213, Hietanen-Kunwaldin 2018, 1 mukaan).

Keskeisiin sovittelun ydintekijöihin kuuluu sovittelun käsittäminen yhteisymmärrykseen perustuvana ja vapaaehtoisena prosessina, osapuolten aktiivinen osallistuminen riidanratkaisuprosessiin, kolmannen osapuolen (eli sovittelijan) mukanaolo, konfliktien tai riitojen ratkaiseminen osapuolten keskinäisen sopimuksen ja oikeudenmukaisuuden ehdoilla sekä toisen osapuolen tarpeiden avustettu ymmärtäminen. (Menkel-Meadow 2006, 102, Hietanen-Kunwaldin 2018, 167 mukaan.)

Sovittelun tuloksena on sopimus, joka sekä päättää osapuolten välisen riidan että voidaan julistaa täytántöönpanokelpoiseksi (Hietanen-Kunwald 2018, 6).

Sovittelun ihanteellinen tavoite on sellainen lopputulos, joka ratkaisee osapuolten positiot sekä integroi heidän etunsa ja tarpeensa. Tämä tarkoittaa sitä, että osapuolet eivät saavuta lähtötilanteeseensa nähden vain kompromissia, vaan luovan tuloksen, joka vastaa osapuolten tarpeita tarjoten räätälöidyn, kattavan ja kestävän lopputuloksen. Sovittelun ideaaliseen lopputulokseen ei kuulu vain osapuolten positioiden selvittäminen, joka usein ilmaistaan rahamääräisinä vaatimuksina, vaan tavoitteena on osapuolten etujen ja tarpeiden huomioiminen ja selvittäminen, tunteiden käsitteleminen sekä hyvien suhteiden takaaminen tulevaisuutta silmällä pitäen. Sovittelun lopputulokseen, joka on aina erilainen, voi kuulua anteeksipyyntö, osapuolten aikomus parantaa keskinäistä vuorovaikutusta tai viestintätapojen taikka käyttäytymisen muuttaminen. (Thomas 1992, Carnevale 2014, sekä Menkel-Meadow 1983, Hieta-Kunwaldin 2018, 84 mukaan.)

Sovittelua voidaan käyttää lähes kaikenlaisissa asioissa, ja Suomessa onkin käytössä useita erilaisia sovittelujärjestelmiä, kuten riita-, rikos- ja perheasioiden sovittelu sekä välimiesmenettely. Tuomioistuimen ulkopuolella on lisäksi käytössä mm. työyhteisösovittelu, naapuruussovittelu, vertaissovittelu kouluissa, sosiaalinen sovittelu, Suomen Asianajajaliiton sovintomenettely, rakennusriitojen sovittelu ja kansainvälinen rauhansovittelu. Sovittelujärjestelmien lukumäärä on viime vuosien aikana kasvanut, ja vuonna 2006 käyttöönotettu sekä 2011 uudistettu tuomioistuinsovittelu on ollut osana tätä kehitystä. (Suomen sovittelufoorumi ry 2020; Ervasti 2012, 9–12.)

Jos jossakin edellä mainitussa tuomioistuimen ulkopuolisessa sovintomenettelyssä saavutetaan sovintosopimus, se voidaan osapuolten pyynnöstä vahvistaa käräjäoikeudessa täytäntöönpanokelpoiseksi. Sovinnon vahvistamisessa noudatetaan lakia riita-asioiden sovittelusta ja sovinnon vahvistamisesta yleisissä tuomioistuimissa (394/2011). Sovinnon vahvistamista koskeva asia laitetään vireille toimivaltaiseen käräjäoikeuteen toimitettavalla kirjallisella hakemuksella, mikäli asia ei ole ennestään ollut käräjäoikeudessa vireillä. (Nyblin 2012, 122–123.) Mikäli asia on ollut käräjäoikeudessa esillä ennen tuomioistuimen ulkopuoliseen sovitteluun siirtymistä, niin riittää, että osapuolet toimittavat allekirjoitetun sovintosopimuksen käräjäoikeuteen ja pyytävät käräjäoikeutta vahvistamaan sovinnon. Tuomioistuimen ulkopuolisen sovinnon vahvistamisesta kerrotaan lisää luvussa 5.8.

5 TUOMIOISTUINSOVITTELU

Julkisen lainkäytön oikeusperiaatteisiin kuuluu autoritaarisia, aineellisia ja prosessuaalisia normeja, kun taas sovittelu tavataan määritellä vaihtoehtoiseksi konfliktinratkaisun keinoksi. Vaikka sovittelussa riitaa ei yritetä ratkaista aineellisen oikeuden perusteella tai muodollisten menettelysääntöjen puitteissa, sovittelu alkoi kuitenkin Euroopassa oikeudellistua. Oikeudellistuminen kulminoitui sovitteludirektiiviin, jota ruvettiin soveltamaan siviili- ja kauppaoikeudellisissa riidoissa. Suomi toteutti sovitteludirektiivin lailla riita-asioiden sovittelusta ja sovinnon vahvistamisesta yleisissä tuomioistuimissa. (Hietanen-Kunwald 2013, 72.) Laki astui voimaan toukokuussa 2011. Tätä lakia kutsutaan myös *tuomioistuinsovittelulaiksi* tai *sovittelulaiksi*.

Sovitteludirektiivin 3. artiklan mukaan sovittelulla tarkoitetaan jäseneltyä menettelyä, jossa riidan osapuolet pyrkivät ratkaisemaan riitansa vapaaehtoisesti ja sovinnollisesti sovittelijan avustuksella (2008/52/EY). Tuomioistuinsovittelu on vaihtoehtoinen ja vapaaehtoisuuteen perustuva konfliktinratkaisun tapa, jossa puolueeton tuomioistuin auttaa osapuolia sovinnollisen ratkaisun saavuttamisessa. Tuomioistuinsovittelulla on vahva tuomioistuinvalta – menettely järjestetään tuomioistuimen tiloissa ja sovittelijana toimii virkasuhteessa oleva kärjäjätuomari. (Rauma-Sehm & Helminen s.a. s. 2–8.) Tuomioistuinsovittelun etuina muihin sovittelumenettelyihin verrattuna voidaan pitää tuomioistuinten riippumattomuutta, puolueettomuutta sekä tuomioistuinta kohtaan koettua luottamusta ja erityisenä etuna sitä, että sovinto voidaan vahvistaa heti täytäntöönpanokelpoiseksi (Ervasti 2013, 58; HE 114/2004 vp, 18). Tuomioistuinsovittelun käyttöönoton tarkoituksena on ollut antaa tuomioistuimille enemmän keinoja ratkaista riita-asioita (Ervasti 2012, 9–12). Tuomioistuinsovittelujen määrät ovat kasvaneet viime vuosien aikana nopeasti (Nortio 2019).

Tuomioistuinsovittelulain (394/2011) 6. §:n mukaan sovittelu on toteutettava joutuisasti noudattaen tasapuolisuutta ja puolueettomuutta. Sovittelun aloittamisen edellytyksiä ovat molempien osapuolten suostumus, asian soveltuminen soviteltavaksi sekä se, että sovittelu on järkevää osapuolten vaatimuksiin nähden. Sovittelua voi ehdottaa kärjäjätuomari tai kuka tahansa osapuolista, ja

ehdotus voidaan tehdä prosessin melkein missä vaiheessa tahansa. Sovittelun tarkoituksena on, että asianosaiset löytävät konfliktilleen molempia osapuolia tyydyttävän ratkaisun ja koska osapuolet määrittelevät ratkaisunsa pitkälti itse, voi sovittelussa aikaansaatu ratkaisu perustua enemmän kohtuusnäkökohtiin kuin lain soveltamiseen. Sovittelun onnistumisen kannalta on tärkeää, että osapuolet haluavat aidosti päästä sovintoon. (Riidan sovittelu tuomioistuimessa s.a, 1.)

Tuomioistuinsovittelun yksi tärkeimmistä ominaispiirteistä on luottamuksellisuus. Luottamuksellisuus sovittelussa tarkoittaa mm. sitä, että sovittelija ei saa paljastaa mitään sovittelussa esille nousutta ulkopuolisille. Jos sovittelu epäonnistuu ja asian käsittely jatkuu myöhemmin oikeudenkäynnissä, sovittelijana toiminut tuomari ei saa paljastaa asiaa oikeudenkäynnissä käsittelevälle tuomarille mitään sellaista, mistä on luottamuksellisuuden ilmapiiirissä keskusteltu. Sovittelijana toiminut tuomari ei myöskään voi toimia todistajana mahdollisessa myöhemmin käytävässä oikeudenkäynnissä, eli häntä koskee ns. todistamiskielto. (Ervasti 2014, 17–18, Uusimäen 2015, 10 mukaan.)

5.1 Tuomioistuinsovittelun hyötyjä oikeudenkäyntimenettelyyn verrattuna

Tietolähteeksi tätä opinnäytetyötä varten haastateltiin Länsi-Uudenmaan käräjäoikeuden käräjätuomareita. Haastattelu toteutettiin sähköpostin välityksellä puolistrukturoituna haastatteluna ja vastaanottajiksi valikoituivat vain tuomarit, jotka toimivat sovittelijoina. Puolistrukturoidun haastattelun tunnusmerkistönä on, että haastateltaville esitetään samat kysymykset samassa järjestyksessä (Saaranen-Kauppinen & Puusniekka 2006). Kysymykset olivat yhtä lukuun ottamatta avoimia, eli valmiit vastausvaihtoehdot puuttuivat. Tuomareilta toivottiin vapaamuotoisia vastauksia.

Vastanneista tuomareista kaikki olivat yksimielisiä siitä, että tuomioistuinsovittelulla on oikeudenkäyntimenettelyyn verrattuna hyötyjä. Kaikki tuomarit mainitsivat sovittelun hyödyiksi kulujen ja ajan säästymisen, sekä asianosaisten vaikutusmahdollisuuden asiaansa. Tärkeäksi koettiin myös se, että sovittelu mahdollistaa kaikkien osapuolten tarpeiden huomioimisen.

Sovittelun hyötynä mainittiin mm., että osapuolet voivat ratkaista asiansa muotoseikkoihin pakotettua oikeudenkäyntiä laajemmin ja nopeammin, koska sovittelussa ratkaisua on mahdollista hakea muistakin näkökulmista kuin vain lainsäädännön kautta. Lisäksi osapuolet kykenevät sovittelussa hallitsemaan riskejä ja vaikuttamaan lopputulokseen. Hyötynä mainittiin myös se, että sovittelun lopputuloksesta valitetaan harvoin, koska osapuolet sitoutuvat syntyneeseen sovintoon syvemmin kuin ulkopuolisen instanssin antamaan ratkaisuun, joka ei välttämättä tyydytä kumpaakaan osapuolta.

Yksi sovittelevista tuomareista laski erittäin tärkeäksi hyödyksi sen, että osapuolilla on suotuisa ympäristö tulla kuulluksi, eli tilaisuus kertoa rauhassa omat kokemuksensa ja näkemyksensä asioista. Samainen tuomari kokee sovittelun mahdollistavan sen, että ”ihmisten välit tunnetasolla parantuvat ihan oikeasti, mitä tuskin koskaan tapahtuu oikeudenkäynnin yhteydessä. Sovittelu on rakentavaa, oikeudenkäynti puolestaan tuhoaa viimeisetkin luottamuksen ja yhteistoiminnan rippeet”. Hänen mielestään sovittelussa ratkaistaan todellinen, juridisen riidan alla oleva konflikti keskustelemalla oikeista asioista, kun taas oikeudenkäynnissä keskustelua käydään vain juridisista asioista.

Haastatelluista tuomareista eräs sovittelija muotoili sovittelun hyötyjä seuraavasti: ”Osapuolet eivät ulkoista päätöksentekoa, eli he voivat itse määrätä mikä on heidän riskinsietokykynsä. Lisäksi sovittelussa pyritään ratkaisemaan konflikti, kun oikeudenkäynnissä saa vastauksen vain johonkin tiettyyn kysymykseen, mutta konflikti jää monesti elämään, ja on yleensä jopa kärjistynyt oikeudenkäynnissä”.

Vaikka tässä opinnäytetyössä käsitellään ensisijaisesti sovittelumenettelyn hyötyjä ja vaikka tuomarit yksimielisesti olivat sitä mieltä, että sovittelumenettelyllä on valtaisesti hyötyjä oikeudenkäyntimenettelyyn verrattuna, kaksi vastannutta sovittelevaa kärjätuomaria toivat kuitenkin esiin sen, että joissain asioissa oikeudenkäynti on sovittelua parempi vaihtoehto. Lähisuhdeväkivaltaan liittyvät asiat esimerkiksi toimivat usein sovittelun esteinä.

5.2 Sovittelun periaatteet

Sovittelun periaatteina vaikuttavat osapuolten itsemääräämisoikeus (asianosaisen autonomia), prosessuaalinen oikeudenmukaisuus ja aineellinen oikeudenmukaisuus. Nämä periaatteet ovat oikeusjärjestelmän ulkopuolella, mutta niitä voidaan pitää arvoina, sääntöinä tai menettelyperiaatteina, jotka tarjoavat perustan sovittelusopimuksen sitovuudelle sekä määrittävät kaikkien sovitteluun osallistuvien henkilöiden velvollisuuksia (Waldman 2011, 3, Hietanen-Kunwaldin 2018, 168 mukaan).

Sovittelu rakentuu itsemääräämisoikeuden periaatteen varaan. Sovitteluteoriassa itsemääräämisen periaate ei ole vain johtava sovittelun periaate, vaan se on menettelyä alusta loppuun ohjaava periaate ja koko prosessin perusta. Itsemääräämisoikeus tarkoittaa sitä, että osapuolet määrittelevät itse konfliktinsa, riidan ratkaisun prosessin sekä lopputuloksen. (Bush 1989, 267, Hietanen-Kunwaldin 2018, 87–88, mukaan.) Lisäksi se tarkoittaa, että osapuolilla on oikeus tehdä valintoja henkilökohtaisten vakaumustensa perusteella ilman pakotteita tai rajoituksia (Waldman 2011, 3, Hietanen-Kunwaldin 2018, 167 mukaan).

Länsi-Uudenmaan käräjäoikeuden sovittelevilta tuomareilta kysyttiin, missä määrin itsemääräämisoikeus heidän mielestään sovittelussa toteutuu. He vastasivat itsemääräämisoikeuden toteutuvan aika hyvin tai hyvin. Eräs tuomari mainitsi, että sovittelu voidaan keskeyttää, jos toinen osapuolista painostaa tai on toiseen nähden ylivoimainen. Jotkut tuomareista vastasivat itsemääräämisoikeuden riippuvan avustajasta ja siitä, tukeeko avustaja aidosti päämiestään. Eräs sovittelija totesi vallan epätasapainoa ajoittain olevan ja sellaisissa tapauksissa olevan todella tärkeää, että sovittelija toimii tasapainottajana.

Toisena sovittelun periaatteena on sovittelun tuloksen saavuttamiseen käytetyn prosessin oikeudenmukaisuus. Oikeudellisena periaatteena prosessuaalinen oikeudenmukaisuus konkretisoi sovittelijan velvollisuuksia. Sovittelijan rooli on erilainen kuin tuomarin rooli, koska sovittelija ei sovitteluprosessin aikana seiso aineellisen oikeuden takana, vaan toimii keskustelussa kolmantena ja tasapainottavana osapuolena. Sovittelijan keskustellessa osapuolten kanssa on tärkeää, että hän johtaa sovittelua puolueettomasti ja neutraalisti,

johdattelematta tai vaikuttamatta osapuolten päätöksentekoon. On myös tärkeää, ettei sovittelija anna sellaista vaikutelmaa, että hän tukisi toista puolta tai edistäisi jotakin tiettyä ratkaisua, vaan päinvastoin sovittelijan on varmistettava, että osapuolet säilyttävät itsemääräämisoikeutensa ja tasaveroiset asemansa. (Hietanen-Kunwald 2019.) Sovittelijan roolista kerrotaan lisää luvussa 5.10.

Kolmas periaate on aineellinen oikeudenmukaisuus. Se kuvaa osapuolten päätöksenteon rationaalisuutta sekä sovittelun lopputuloksen hyväksyttävyyttä. Aineellinen oikeudenmukaisuus periaatteena ei kuitenkaan tarkoita sitä, että sovittelu perustuisi aineelliselle oikeudelle, tai että sovittelun lopputulema tulisi vastaamaan sisällöltään oikeudenkäynnistä saavutettavaa ratkaisua vaan sitä, että aineellinen oikeus voi välillisesti ohjata osapuolia sovintoon. Osapuolet voivat sovittelun aikana esimerkiksi miettiä yhdessä, minkälaiset menestymisen mahdollisuudet heidän asiallaan voisi oikeudessa olla, mikä vaihtoehto voisi kummankin osapuolen kannalta olla paras ja mikä taas huonoin. Aineellisen oikeudenmukaisuuden periaate liittyy sovittelussa myös siihen, että osapuolten on ymmärrettävä, mitä konkreettisesti tarkoittaa se, että he ovat sitovasti vastuussa omista päätöksistään. (Hietanen-Kunwald 2019.)

5.3 Tuomioistuinsovittelun esteet

Sovittelun kivijalka, määräämisperiaate, kuvaa asianosaisten autonomiaa, ja näin ollen määräämisperiaatteen vallitessa sovinto on sallittu. Sovittelun esteistä puhuttaessa tullaan törmäämään määräämisperiaatteen vastakohtaan, virallisperiaatteeseen. Määräämisperiaatetta kutsutaan dispositiiviseksi ja virallisperiaatetta indispositiiviseksi periaatteeksi. Dispositiivisen periaatteen vallitessa asianosaiset voivat oman harkintansa perusteella joko ryhtyä tai olla ryhtymättä prosessitoimiin tuomioistuimen toimiessa asianosaisten tahdon mukaisesti.

Indispositiivisen eli virallisperiaatteen vallitessa yksityisillä asianosaisilla ei ole määräysoikeutta prosessin kulkuun. Oikeudenkäynnin alettua määräysvalta kuuluu lainkäyttöä harjoittavalle viranomaiselle, tuomioistuimelle, joka toimii omasta aloitteestaan viran puolesta (*ex officio*) olematta sidottu asianosaisten esittämiin vaatimuksiin tai väitteisiin. Virallisperiaatteen vallitessa sovinto ei

ole sallittu. (Virolainen 2015.)

5.4 Tuomioistuinsovittelun edellytykset

Hallituksen esityksessä (HE 114/2004 vp, 29) on tuotu esiin neljä havainnollistavaa tilannetta, joissa sovittelu voi osoittautua epätarkoituksenmukaiseksi. Sovittelua ei tule soveltaa, 1. jos osapuolilla on sellaisia oikeusturvaodotuksia, joiden toteuttamiseksi oikeudenkäynti sekä tuomioistuimen langettama tuomio ovat asianmukaisimmat keinot. Esityksessä on viitattu sellaisiin tilanteisiin, joissa vastaaja on moitittavasti ja räikeästi loukannut kantajaa, jolloin kantajalla on selkeä oikeusturvaodotus. 2. Jos osapuolet eivät ole tasaveroisessa asemassa, eli toinen osapuolista ei ole kykeneväinen valvomaan etuaan asianmukaisesti henkisen tilan, sairauden tai lainopillisen avustajan puutteen takia. 3. Jos soviteltavaksi tarjottu asia on niin jäsentymätön, ettei konflikti hahmotu siitä esimerkiksi sen takia, ettei asiassa ole oikeudellisia aineksia. 4. Jos kyseessä oleva vaatimus tai etu on niin vähäinen, että sen sovittelu olisi epäsuhtainen työmäärään verrattuna.

Sovitteluun ei välttämättä ole tarkoituksenmukaista ryhtyä, jos konfliktiin halutaan tai tarvitaan aineellisen oikeuden mukainen ratkaisu, vaan asian voidaan tällöin olettaa sopivan paremmin oikeudenkäyntimenettelyyn. Myös vastapuolen kiistäessä näennäisesti selvän asian oikeudenkäynnin voidaan katsoa olevan sovittelua parempi menetelmä, koska tilanteessa, jossa näennäisesti selvä asia on kiistetty, ei ole välttämättä kohtuullista että vastapuoli – jolla olisi oikeus saada osuutensa täysimääräisenä – joutuisi luopumaan vaatimuksistaan sovinnon aikaansaamiseksi. (Kilpiä 2016, 88, 92, Koskelan 2017, 32 mukaan.)

Tuomioistuinsovitteluun pääsyn edellytyksenä on se, että asia soveltuu soviteltavaksi ja että sovittelu on osapuolten vaatimuksiin nähden tarkoituksenmukaista. Lisäksi on harkittava, onko asia sen laatuinen, että tarkoituksenmukaisuus toteutuu. Dispositiivisissa asioissa sovittelun voidaan olettaa edistävän sopimista eli olevan siten tarkoituksenmukaista. Mitä tahansa erimielisyyksiä ei kuitenkaan voida käsitellä tuomioistuinsovittelussa, vaan konflikti täytyy olla muunnettavissa juridisiksi vaatimuksiksi. Piirre erottaa tuomioistuinsovittelun

muista sovitteluista, joissa on mahdollista käsitellä riitoja riippumatta asian oikeudellisesta luonteesta. (Ervasti 2013, 61–62, 68.)

Konfliktin ei voida olettaa soveltuvan sovitteluun, mikäli osapuolten asenteet ovat kovin lukkiutuneet ja tilanne kärjistynyt. Sovitteluun pitäisi ryhtyä vain silloin, kun asiassa on sovinnollisen ratkaisun mahdollisuus. Luonnollisesti alkuvaiheessa voi olla jyrkkääkin vastakkainasettelua, joten jokainen asia on punnittava harkiten ja tilannekohtaisesti. (Ervasti 2013, 68.)

5.5 Länsimaisia sovittelumalleja

Erilaisia sovittelutapoja ja malleja on useita, mutta tässä työssä niistä avataan vain fasilitatiivista ja evaluatiivista sovittelua, koska sovittelukirjallisuudessa käydään keskustelua varsin usein juuri niiden mallien eroista.

Ominaista fasilitatiiviselle sovittelulle on hyvän ilmapiirin luominen ja osapuolten yhteen saattaminen ilman kannanottoa sisältökysymyksiin, kun taas evaluatiiviselle sovittelulle on ominaista sovittelijan puuttuminen nimenomaan niihin. Fasilitatiivinen malli liitetään usein intressipohjaiseen ja evaluatiivinen malli oikeuspohjaiseen sovitteluun. Sovitteluteorian ytimessä oleva fasilitatiivinen sovittelu edustaa sovittelun perusmallia. (Ervasti 2013, 39.)

Fasilitatiivisessa eli auttavassa sovittelussa osapuolten edut ja tarpeet eli intressit painavat enemmän kuin heidän oikeudelliset asemansa. Fasilitatiivisessa sovittelussa pyrkimyksenä on tuoda esiin osapuolten intressejä sekä sovittaa niitä keskenään yhteen. Voimakkaimmat intressit liittyvät yleensä inhimillisiin perustarpeisiin, joihin voidaan lukea kuuluvaksi mm. turvallisuuden, taloudellisen toimeentulon, yhteenkuuluvuuden, hyväksynnän sekä elämän kontrollin tunteet. (Fisher, Ury & Patton 1991, 48-49, Ervastian 2013, 36-37 mukaan.) Läpi sovittelun kulun osapuolet etsivät itse ratkaisua konfliktilleen sovittelijan helpottaessa kommunikaatiota ja johtaessa prosessia. Fasilitatiiviseen sovitteluun kuuluu neljä olennaista piirrettä: prosessorientoituneisuus, asiakaskeskeisyys, kommunikaatioon keskittyneisyys ja intressipohjaisuus. (Mayer 2004, 32–33, Ervastian 2013, 36–37 mukaan.)

Fasilitatiivinen intressipohjainen sovittelumalli, johon yhdistyy intressipohjainen lähestymistapa sekä fasilitatiivinen menettely, on laajasti käytössä länsimaissa ja siihen suomalainenkin tuomioistuinsovittelu lähtökohtaisesti perustuu. Sovittelumalli rakentuu ajatukselle, että sovittelijan tulee keskittyä parantamaan osapuolten välistä kommunikointia, jotta osapuolet havaitsisivat toistensa todelliset edut ja tarpeet. Sovittelija johtaa neuvotteluprosessia, mutta ei puutu itse asiaan saati johdattele lopputulosta, vaan jättää ratkaisut riidan osapuolille. (Ervasti 2013, 40.)

Evaluatiivisessa eli arvioivassa sovittelussa puolestaan korostus on taustalla olevassa juridisessä järjestelmässä sekä osapuolten laillisissa oikeuksissa. Sovittelijana toimiva kärjätuomari voi tehdä konkreettisia sovintoehdotuksia tai arvioida, miten juttu päättyisi, jos se vietäisiin tuomioistuimeen. Evaluatiivisessa sovittelussa sovittelija toimii asiantuntijana itse riitaan liittyvissä sisällöllisissä kysymyksissä, muttei niinkään sovittelutekniikoissa, kun taas fasilitatiivisessa sovittelussa asia on päinvastoin. Evaluatiivinen sovittelu soveltuu erityisesti kaupallisiin riitoihin. (Ervasti 2013, s. 37.)

5.6 Tuomioistuinsovitteluun hakeutuminen

Sovitteluasia laitetaan vireille alueellisesti toimivaltaiseen kärjäoikeuteen riidan osapuolen tai osapuolten tekemällä hakemuksella. Hakemukselta tulee käydä ilmi riitaa koskeva asia ja se, millä lailla osapuolten näkemykset eroavat toisistaan. Lisäksi tulee ilmoittaa perusteet, joiden mukaan riita soveltuu sovitteltavaksi. Osapuolet voivat halutessaan pyytää jotain nimenomaista kärjätuomaria toimimaan sovittelijana. (Nyblin 2012, 123–124.)

Jos riita on jo vireillä oikeudenkäyntiasiana kärjäoikeudessa, asianosaiset voivat valmistelukäsittelyn missä tahansa vaiheessa pyytää riidan osoittamista joko tuomioistuinsovitteluun, tai tuomioistuimen ulkopuoliseen sovitteluun. Myös kärjätuomari voi ehdottaa prosessin aikana osapuolia harkitsemaan sovittelua. Jos riita osoitetaan sovitteluun, mutta sovittelu ei johda sovintoon, riidan käsittelyä jatketaan normaalina oikeudenkäyntiasiana. (Nyblin 2012, 124.)

Sanna Koskelan (2017, 82) pro gradu -tutkielman empiirisen osion kyselytutkimuksen mukaan eräs oululainen asianajaja totesi, ettei ole koskaan osallistunut sellaiseen sovitteluun, jossa asia ei olisi jo ollut oikeudenkäynnissä vireillä riita-asiana. Hänen mukaansa Oulussa sovittelu on riitaprosessin ”esivaihe”, johon kantaja ilmoittaa suostumuksensa jo haastehakemuksessa ja sovitteluun siirrytään, mikäli vastaajakin on myöntäväinen.

Laajojen riita-asioiden yhteydessä todennäköisin reitti tuomioistuinsovitteluun on siis oikeudenkäynnissä jo vireillä olevan asian siirto sovitteluun. Haastehakemuksen tekemiseen liittyy kanteen nostamisen lisäksi myös sovittelufunktio; perusteellisesti laaditun haastehakemuksen avulla vastaajaa voidaan yrittää saada ymmärtämään ja hyväksymään kantajan vaatimukset. (Kilpiä 2016, 94, Koskelan 2017, 58 mukaan.)

5.7 Tuomioistuinsovittelun vaiheet

Tuomioistuinsovittelu ei perustu tarkkaan sääntelyyn, mutta se noudattaa kuitenkin omaa logiikkaansa, joka erottaa sen muista neuvottelutilanteista. Sovitteluun kuuluu tiettyjä toisistaan erotettavia vaiheita, jotka toimivat sovittelun punaisena lankana. (Ervastin 2014, 57.)

Tuomioistuinsovittelu voidaan jakaa viiteen eri vaiheeseen; valmisteluvaiheeseen, aloitusvaiheeseen, selvittelyvaiheeseen, neuvotteluvaiheeseen sekä päätösvaiheeseen. Valmisteluvaiheeseen kuuluu asiaan perehtyminen ja sovittelun edellytysten selvittäminen (ks. edellytyksistä luvussa 5.4). Lisäksi valmisteluvaiheessa analysoidaan ja tutkitaan konfliktia sekä sen taustasyitä ja historiaa, sovittelijan on tärkeää analysoida usein yksilöidyn kysymyksiin konfliktia, eli tehdä ns. konfliktianalyysi. Aloitusvaiheeseen taas luetaan kuuluvaksi alkujärjestelyt ennen tilaisuuden alkua – kuten että sovitteluun varattu tila on miellyttävä ja osapuolten istumajärjestys harkittu – sekä sovittelijan ja osapuolten aloituspuheenvuorot tilaisuuden alettua. Selvittelyvaiheella viitataan jaksoon, jossa selvitetään osapuolten tarpeita, intressejä ja ratkaisuvaihtoehtoja. Seuraavaksi tulee neuvotteluvaihe, jonka aikana osapuolet neuvottelevat konfliktin ratkaisuvaihtoehtoista yksityiskohtineen. Päätösvaiheessa

neuvotteluratkaisusta laaditaan sopimus, tai lopetetaan sovittelu menestyksettömänä. (Ervasti 2013, 41; Ervasti 2014, 60, 62, 66, 76.) Seuraavaksi luvuissa 5.7.1, 5.7.2 ja 5.7.3 käsitellään selvittely-, neuvottelu- ja päätösvaiheita.

5.7.1 Selvittelyvaihe ja intressit

Konflikteilla on tapana eskaloitua, jolloin pienenä alkanut erimielisyys on tyyppillisesti laajentunut ja pahentunut. Se on voinut johtaa kielenkäytön koveneeseen sekä epäkunnioittavaan ja tuhoavaan käytökseen puolin ja toisin.

Sovittelijan onkin tärkeää selvittää, mistä alun perin on ollut kyse. Lisäksi sovittelijan on tärkeää selvittää konfliktin historia, mm. miten konfliktia on ennen tuomioistuinsovittelua yritetty ratkaista ja millaisia aiemmat sovintoneuvottelut ovat olleet. Selvittelyvaiheen aikana sovittelija joutuu myös selvittämään mahdollisia esteitä yhteistoiminnalliselle ratkaisulle, joita voivat olla esim. kostonhalu, epäluottamus, liiallinen kiinnittyminen periaatteisiin, erilainen käsitys todellisuudesta ja tapahtumien kulusta sekä olettama voitosta ja suurista korvauksista mahdollisessa oikeudenkäynnissä. (Ervasti 2014, 75–76, 78.)

Osapuolten suhtautuessa toisiinsa negatiivisesti ja ennakkoluuloisesti sekä kommunikaation ja keskinäisen luottamuksen ollessa heikkoa sovittelijan tärkeänä tehtävänä on keskustelun rakenteellistaminen: sovittelija pitää huolta siitä, että viestit osapuolten välillä kulkevat oikein ymmärrettyinä, etteivät he puhu tai huuda toistensa päälle ja että he pysyvät asiayhteydessä. (Ervasti 2014, 77.)

Osapuolet joutuvat selvittelyvaiheen aikana pohtimaan motiivejaan, toiveitaan sekä tarpeitaan tavalla, joka saattaa muuttaa heidän näkökantojaan. Ratkaisuvaihtoehtoja voi tällöin nousta esiin kokonaan uusista lähtökohdista. Selvittelyvaihe saattaa antaa avaimet itse konfliktinratkaisuun, joten vaihetta ei kannata ohittaa liian nopeasti saati väheksyä sen tärkeyttä. Selvittelyvaiheen keskeinen tehtävä on osapuolten todellisten intressien analysointi kätkeytyneiden intressien selvittämiseksi. Intressit ovat taustalla olevia konfliktien todellisia syitä ja näin ollen mahdollisesti eri asioita kuin vaatimukset, joita osapuolet toisilleen esittävät. Osapuolten ollessa lukkiutuneita vaatimuksiinsa tai juridisiin asemiinsa, he eivät välttämättä enää tunnista todellisia tarpeitaan ja intressejään

ja pyrittäessä selvittämään niitä, on tärkeää yrittää saada osapuolia vastaamaan mm. seuraavanlaisiin kysymyksiin: Mitä sovittelulta toivotaan saavutettavan? Mikä osapuolille on tärkeintä? Mikä tuntuu vaikeimmalta tai rasittavimmalta. Mitä asioita priorisoidaan? Mitkä asiat koetaan vähemmän tärkeiksi? Sovittelija pyrkii aktiivisella kuuntelulla sekä erilaisia kysymystekniikoita käyttämällä saamaan selville, mitkä ovat osapuolten todellisia ongelmia ja mitä he pohjimmiltaan haluavat konfliktinratkaisulla saavuttaa. (Ervasti 2014, 74–75; Ervasti 2013, 41–43.)

Intressejä on monenlaisia. Kirjallisuudessa erotetaan toisistaan ainakin osapuolten asemat, tavoitteet, kätkeyt intressit, periaatteet ja arvot sekä inhimilliset perustarpeet. Asema (*positio*) on se lähtökohtatilanne, kun ihminen on tullut konfliktinratkaisutilanteeseen ilmoittaen, mitä hän haluaa. Tavoite on käytännöllinen toive, johon osapuoli asemastaan. Kätkeyt intressit viittaavat osapuolten aitoihin haluihin tai tarpeisiin. Perustavaa laatua olevat periaatteet ja arvot voivat olla uskomuksia tai moraalisia koodeja, ja ne voivat olla ihmisillä niin syvällä, että niistä voi olla vaikeaa tehdä kompromisseja. Kaikilla on myös inhimillisiä perustarpeita: fysiologisia tarpeita (kuten ilma, ruoka, juoma, uni) sekä tarve turvallisuuteen, hyväksyntään ja taloudelliseen toimeentuloon. Intressianalyysi on ikään kuin kerros kerrokselta sipulin kuorimista yrityksenä päästä syvemmälle hahmottamaan ihmisten kätkeytyjä intressejä ja tarpeita. (Coltri 2004, 135, Ervastin 2013, 41–42 mukaan.)

Taulukko 1. Intressien ja tarpeiden selvittäminen (Ervasti 2014, 81)

Intressit ja niiden identifiointi		
Intressin luonne	Intressi	Intressin identifioiva kysymys
Sisällöllinen	Raha, tavara, palvelut, resurssit	Mitä haluat saavuttaa sovittelulla?
Menettelyllinen	Aikataulu, menettelyn luonne, menettelytavat	Miten haluat asiassa edettävän?
Psykologinen	Kunnioittava kohtelu, kasvojen säilyttäminen	Miten voisit päästä asiasta yli?

Taulukossa 1 esitellään tiivistetysti erilaisia intressejä sekä sitä, miten niitä voi identifioida. Osapuolten intressit ja tarpeet voivat olla hyvinkin erilaisia, mutta

niistä ainakin sisällölliset, menettelylliset sekä psykologiset intressit voidaan erottaa toisistaan. Ihmisen pohtiessa mitä hän haluaa, on kyse sisällöllisistä intresseistä, joita ovat mm. raha, tavarat tai palvelut. Tällaisia materiaalisia intressejä ovat esim. työ, koti ja vahingonkorvaus. Menettelylliset intressit kytkeytyvät aikatauluihin ja menettelytapoihin. Tällaisiin proseduraalisiin intresseihin kuuluvat halu tulla kuulluksi, sekä mahdollisuus vaikuttaa ja osallistua. Psykologiset intressit juontavat juurensa siihen, miten ihmisiä on kohdeltu tai siihen, miten heidän suhdettaan on käsitelty. Psykologisiin intresseihin kuuluvat halu tulla kunnioitavasti kohdelluksi ja vakavasti otetuksi. Lisäksi niihin kuuluvat turvallisuudentunne sekä suhteiden ja kasvojen säilyttäminen. (Ervasti 2014, 80–81.)

5.7.2 Kokemuksia osapuolten intresseistä

Länsi-Uudenmaan sovitteluilta kärjätuomareilta kysyttiin, minkälaisia intressejä he ovat sovitteluissaan osapuolilla todistaneet, ja minkälaisten intressien he ovat huomanneet johtavan osapuolia sovintoon. Rahaan liittyviä intressejä on todistettu eniten – toisessa päässä rahallisen korvauksen saaminen ja toisessa kulujen säästäminen sekä taloudellisten riskien hallitseminen. Maksu- ja katauluun ja rakennustyöhön liittyvän takuuajan pidentämiseen liittyviä intressejä on myös havaittu eli yleisesti toiveita siitä, että osapuoli A suostuisi joustamaan osapuolen B taloudellisessa ahdingossa.

Rahaa huomattavasti syvemmillä olevia intressejä tuotiin vastauksissa paljon esiin ja erään tuomarin identifioimana niitä voivat olla: ”toisen osapuolen kohtaaminen kasvotusten, anteeksipyyntö tai maineen säilyttäminen”. Kohtaamiseen ja anteeksipyyntöön liittyen ihmiselle voi olla helpompaa vaatia haastehakemuksessa rahallista korvausta kuin tunnustaa olevansa loukkaantunut ja haavoittunut. Monelle ihmiselle voikin olla vaivattomampaa suorittaa tai vastaanottaa korvausta, kuin pyytää tai antaa sydämestään anteeksi. Maineen säilyttämiseen liittyen intressinä on ollut usein ns. tarve pelastaa kasvot sekä erään sovittelijan kokema toisen osapuolen toive siitä, että ”toinen poistaa sosiaalisesta mediasta arvostelevat kommentit”.

Työsuhteen päättymiseen tai purkamiseen liittyviä asioita sovitellaan paljon. Entisille työntekijöille tärkeinä intresseinä on koettu olevan työllistymismahdollisuuksien säilyttäminen tai työtodistuksen saaminen. Lisäksi irtisanotulle työntekijälle on ollut tärkeää saada kuulla, mikä hänen toiminnassaan oli ollut väärin tai mitkä hänen tekijöistään olivat johtaneet työsuhteen purkautumiseen. Myös osapuolten intressejä liikesuhteen ja/tai yhteistyön jatkumisesta nostettiin esiin. Eräälle sovittelijalle selvisi intressi, jossa toiselle osapuolelle iso asia oli vastapuolelle pieni: ”eräässä työjutussa työntekijä halusi, että työtodistuksen allekirjoittaa nimenomaan tietty henkilö yrityksessä, mikä taas työnantajalle ei ollut mikään ongelma”.

Keskusteluyhteyden puuttuminen sekä vastakkainasettelu luovat helposti muurin ihmisten ympärille. Perheasioita sovittelevat ovat kokeneet, miten valittavaa on, jos muuri on päässyt syntymään lapsiperheen sisälle. Silloin on enemmän kuin toivottavaa, että vanhemmat yrittävät työskennellä sen eteen, että heidän lapsillaan olisi tulevaisuudessa keskenään toimeentulevat vanhemmat ja sitä kautta vakaampi lapsuus. Perheisiin ja lapsiin liittyvissä riidoissa intresseinä on koettu olevan ”lasten elämän tasapainottaminen” sekä se, että ”lapset pääsevät pois vanhempien välisestä konfliktista”, mutta myös ”elätukseen osallistuminen ruoalla”.

Sovittelevien tuomareiden vastauksissa korostettiin sitä, että osapuolet yleisesti janoavat saada selvyyttä. Sovittelun osapuolet kokevat tarvetta saada tietää, miksi toinen osapuoli toimi niin kuin toimi tai mikä johti heidän tilanteensa eskaloitumiseen. He (tai ainakin toinen osapuolista) haluavat käydä asiat läpi ja päästä pois epätietoisuudesta. Lisäksi monet sovittelevat tuomarit kokivat osapuolten mielestä tärkeänä sen, että osapuolet saavat riitansa ratkaistua oikeudenkäyntiä nopeammalla aikataululla ja mahdollisesti pitkään jatkuneen tilanteen päätökseen, jotta heidän olisi mahdollista ”siirtyä elämässä eteenpäin”, ettei heidän tarvitsisi kokea ”terveydellistä huolta – – oikeudenkäynnin aiheuttamasta epävarmuudesta ja paineesta”.

5.7.3 Neuvotteluvaihe

Sovittelija kuulee sovittelumenettelyn aikana molempia osapuolia neuvotellen osapuolten kanssa yhdessä, ja molempien osapuolten suostumuksella myös

erikseen ns. erillisneuvotteluissa. Sovittelijan tehtävänä on osapuolten auttaminen heidän pyrkimyksessään yhteisymmärrykseen sekä sovinnolliseen ratkaisuun. Sovittelija voi tehdä asian sovinnolliseksi ratkaisemiseksi ehdotuksen, mutta vain osapuolten pyynnöstä tai suostumuksella. Ehdotus voidaan perustaa tarkoituksenmukaisuuden varaan, eli painottaa sellaista ratkaisutapaa, joka olisi osapuolten intressien näkökulmasta soveltuvin. (Tuomioistuinsovittelulaki 394/2011 2:6–7 §.) Neuvotteluvaiheessa voidaan muutenkin hahmotella erilaisia ratkaisuvaihtoehtoja sekä pohtia, mitä ne merkitsisivät osapuolille.

Neuvotteluvaiheen aikana voidaan joskus havaita, etteivät neuvottelut etene selvittämättömien asioiden takia. Voikin olla, etteivät osapuolten tarpeet ja intressit olekaan tulleet kokonaisuudessaan esiin. Tällöin voi olla hyvä palata selvittelyvaiheeseen takaisin. (Ervasti 2014, 86, 90.)

5.7.4 Päätösvaihe

Tuomioistuinsovittelulain (394/2011) 2. luvun 9. §:n mukaan sovittelu päättyy, kun

- 1) asiassa vahvistetaan sovinto, tai osapuolet ilmoittavat sovittelijalle sopineensa asian keskenään sovintomenettelyn ulkopuolella,
- 2) joku osapuolista ilmoittaa missä vaiheessa tahansa sovittelijalle, ettei halua asiaa enää soviteltavan, tai
- 3) sovittelija havaitsee osapuolia kuultuaan, ettei sovinnolle ole tosi-asiassa edellytyksiä ja toteaa, ettei sovittelun jatkaminen ole enää perusteltua.

Kun osapuolet ovat päässeet sovintomenettelyssä sovintoon, Euroopan unionin sovitteludirektiivin (2008/52/EY) 6. artiklan mukaan sovittelun osapuolet (tai yksi osapuolista muiden suostumuksella) voivat pyytää tuomioistuinta vahvistamaan kirjallisen sopimuksen sisällön täytäntöönpanokelpoiseksi. Sovinto voidaan jättää vahvistamatta vain siinä tapauksessa, että se on lain vastainen, selvästi kohtuuton, loukkaa kolmannen osapuolen etua tai jos se on epämääräinen.

Aina osapuolet eivät kuitenkaan halua tai voi vahvistaa saavutettua sovintoa. Tuomioistuimen vahvistama sovinto on julkinen, ja mikäli osapuolet eivät halua sopimustaan julkiseksi, he voivat haluta jättää sen vahvistamatta. Osapuolet ovat myös voineet päätyä sellaiseen sovintoon, joka ei ole miltään osin täytäntöönpantavissa eikä täten vahvistettavissa. (Ervasti 2013, 111.)

Tuomioistuinsovittelussa vahvistettava sovinto voi koskea muutakin kuin osapuolten alkuperäisiä vaatimuksia ja hallituksen esityksen (114/2004 vp, 37) mukaan sovintosopimus voi olla hyvinkin luova. Sovinto pitäisi kuitenkin muotoilla niin täsmälliseksi, että se on täytäntöönpantavissa. Jos sopimus ei epätäsmällisyytensä vuoksi ole täytäntöönpantavissa, sitä ei pidä vahvistaa. Sovinnon täsmällinen muotoilu on tärkeää senkin takia, ettei sitä voitaisi enää tutkia oikeudenkäyntiasiana myöhemmin. (Ervasti 2013, 114.)

Sovittelu tulee päätökseensä myös silloin, kun toinen tai molemmat osapuolet ilmoittavat, etteivät halua enää jatkaa sovittelua. Jos sovittelu epäonnistuu, asia siirtyy tai voidaan siirtää oikeudenkäyntiin riippuen siitä, onko se ennen sovintomenettelyä ollut käräjäoikeudessa riita-asiana vireillä. Jos asia on ennen sovittelua ollut käräjäoikeudessa riita-asiana vireillä, asia siirtyy sovittelun epäonnistuttua takaisin oikeudenkäyntiin. Mikäli asia ei ole ollut vireillä, toinen osapuolista voi halutessaan nostaa kanteen, eli viedä riitansa oikeudenkäyntiin. Sovittelijana toiminut tuomari ei voi toimia osapuolten riita-asian oikeudenkäynnin tuomarina, eikä vastapuolen esittämiin, sovittelussa ilmi tulleisiin asioihin saa vedota oikeudenkäynnissä. (Riidan sovittelu tuomioistuimessa s.a, 2.)

Hallituksen esityksen (114/2004 vp, 38) mukaan myös sovittelija voi päättää sovittelun huomattessaan, että osapuolet eivät noudata menettelyä taikka osallistu aktiivisesti sovitteluun. Sovittelija voi päättää sovittelun myös silloin, jos hän havaitsee, ettei toinen osapuoli kykene valvomaan etuaan vastapuolen yrittäessä käyttää sitä hyväkseen.

5.8 Sovinnon vahvistaminen täytäntöönpanokelpoiseksi

Tuomioistuinsovittelussa aikaansaatu sovinto voi olla välittömästi täytäntöönpanokelpoinen sovittelun päätyttyä, mutta myös tuomioistuimen ulkopuolinen

sovinto voidaan vahvistaa toimivaltaisessa tuomioistuimessa täytäntöönpanokelpoiseksi. Tuomioistuimen ulkopuolisen sovinnon vahvistaminen tapahtuu siten, että asia laitetaan vireille käräjäoikeuteen toimitettavalla kirjallisella hakemuksella, jossa sovintoa pyydetään vahvistettavaksi. Hakemukseen on liitettävä osapuolten allekirjoittama sovintosopimus. Sovintosopimukselta, joka halutaan vahvistaa tuomioistuimen toimesta täytäntöönpanokelpoiseksi, tulee käydä ilmi sovintosopimuksen kohteena oleva siviili- tai kauppaoikeudellinen asia, sovinnon sisältö, ketkä ovat olleet sovittelun osapuolia sekä, kuka sovitteluun koulutettu henkilö tai taho on toiminut sovittelijana. (Tuomioistuinsovittelulaki 394/2011 3:18–20 §.) Jos tuomioistuimen ulkopuolista sovintoa ei vahvisteta, se on tavallinen osapuolia sitova yksityisoikeudellinen sopimus.

Jos asiassa on ollut oikeudenkäynti vireillä, se päättyy automaattisesti sovinnon vahvistamisen jälkeen. Hallituksen esityksen (114/2004 vp, 38) mukaan sovittelussa vahvistettava sovinto on samalla päätös oikeudenkäyntiasiassa. Jos asia sen sijaan päättyy osapuolten keskinäiseen sopimukseen, jota ei vahvisteta, oikeudenkäynti jätetään silleensä kantajan peruutettua kanteensa. Osapuolten on syytä tehdä selkeä päätös sovittelun ja oikeudenkäynnin päättymisestä silloin, kun asia sovitaan, mutta sovintoa ei vahvisteta (Ervasti 2013, 111).

Tuomioistuimen ulkopuolinen sovittelu, tuomioistuinsovittelu ja oikeudenkäynti ovat tasavertaisia konfliktinratkaisujärjestelmiä. Sovinnon vahvistamisen kannalta ei ole merkitystä, onko sovittelu järjestetty tuomioistuimessa vai sen ulkopuolella, ja täytäntöönpanokelpoisuuden osalta sovittelumenettely on yhtä hyvä vaihtoehto kuin oikeudenkäynti. (HE 284/2010 vp, 5–6.)

Vahvistetusta sovinnosta tulee heti täytäntöönpanokelpoinen. Kun sovinto vahvistetaan tuomioistuinsovittelumenettelyssä, noudatetaan oikeudenkäymiskaaren (4/1734) 20. luvun säännöksiä. Samoja 20. luvun säännöksiä noudatetaan, kun riita-asian oikeudenkäynnin missä tahansa vaiheessa päästään sovintoon, joka halutaan vahvistaa.

Tuomioistuimen ulkopuolista sovintoa vahvistettaessa taasen noudatetaan tuomioistuinsovittelulain (394/2011) 3. luvun säännöksiä. Vahvistetun sovinnon täytäntöönpanosta säädetään ulosottokaaren (705/2007) 2. luvun 12.

§:ssä, jonka mukaan tuomioistuimen vahvistama sovinto pannaan täytäntöön kuten mikä tahansa lainvoimainen tuomio.

Suomessa täytäntöönpanosta ja saatavien pakkoperinnästä vastaa ulosottovirasto. Siviili- ja kauppaoikeudellisissa asioissa täytäntöönpano tarkoittaa useimmiten rahasaatavan ulosmittausta tai häätöä, mutta myös erilaiset velvoitteet kuuluvat tuomioistuimen määräämiin täytäntöönpanotoimiin. Luovutusvelvoite tarkoittaa jonkin tietyn omaisuuden luovuttamista, tekemisvelvoite jonkin asian tekemistä ja kieltovelvoite sisältää jonkin kiellon. Kyseisissä ulosoton lajeissa täytäntöönpanokeinona on tyypillisesti pakkotoimi tai uhkasakko. (Euroopan oikeusportaali 2019.)

5.9 Sovinnon vahvistamisen esteet

Oikeudenkäymiskaaren 20. luvun 3. §:n 1. momentin mukaan sovintoa ei voi vahvistaa silloin, jos se on lain vastainen, selvästi kohtuuton tai loukkaa siviilisen oikeutta. Hallituksen esityksessä yhtenä vahvistamisen esteenä pidettiin lisäksi hyvän tavan vastaisuutta (114/2004 vp, 37). Sovintoa ei myöskään ainakaan kaikin osin voi vahvistaa, jollei sitä voi panna täytäntöön kuten ulosotokaaressa (705/2007) säädetään.

Lain vastaista sopimusta ei saa vahvistaa. Lain vastaista on kaikki sellainen, missä joko velvoitetaan laissa kiellettyyn toimintaan, tai käsketään pidättäytymään laissa määrätystä toiminnasta. Tuomioistuin ei voi vahvistaa sopimusta, joka täyttää rikoksen tunnusmerkistön tai jossa luovutaan pakottavien määräysten noudattamisesta. Vaikka oikeusjärjestyksen perusteiden vastaista sopimusta ei voi vahvistaa, vahvistettavan sopimuksen ei luonnollisestikaan tarvitse olla aineellisen oikeuden mukainen, koska asianosaiset saavat dispositiivisissa asioissa käyttää sopimusvapauttaan. (Ervasti 2013, 136.)

Se, mikä on selvästi kohtuutonta, tulee arvioida samoin kuin sovintosopimuksissa yleensäkin kiinnittämällä huomiota sekä vastaavien oikeussuhteiden sopimuskäytäntöön, että sopijapuolten sopimussuhteen keskinäiseen asemaan. Sopimus voi olla kohtuuton, jos se pitää sisällään velvoitteita vain toiselle osapuolelle. Kohtuuttomuutta voi luoda myös se, jos osapuolet ovat epäsuhtaisessa asemassa, kuten esimerkiksi työsuhteessa ja kuluttajakaupassa ollaan.

Vahvistamatta jää myös sivullisen oikeutta loukkaava sopimus. Sovittelun osapuolet eivät voi millään sopimuksella määrätä yhdenkään sivullisen asioista vaan vain ja ainoastaan omistaan. (Ervasti 2013, 137.)

5.10 Sovittelijan rooli

Hallituksen esityksessä (114/2004 vp, 22–23, ja 36–37) on korostettu, että tuomioistuinsovittelun tulisi ensisijaisesti olla fasilitatiivista eli auttavaa. Esityksen mukaan sovittelijan tehtävänä on sovinnon edistäminen ja osapuolten auttaminen, jotta he löytäisivät itse tilanteellensa sovinnollisen ratkaisun. Sovittelijan tulee pyrkiä rakentamaan siltaa eriävien näkemysten välille parantaen osapuolten välistä kommunikaatiota. Jos neuvotteluilmapiiri saadaan luotua turvalliseksi, luottamukselliseksi ja avoimeen kommunikaatioon pohjautuvaksi, osapuolilla on hyvät valmiudet ratkaisun löytämiseksi.

Riippumattoman ja puolueettoman sovittelijan tulee ohjata keskustelua sen suhteen, mitä ja miltä kantilta aiheita käsitellään. Sovittelija oppii tilannetta tarkkailemalla tunnistamaan osapuolten ongelmia ja tarpeita, joiden avulla hän pystyy käyttämään oikeanlaisia työkaluja, joilla hän saattaa osapuolet näkemään konfliktinsa objektiivisemmin. Näkökulman laajentuessa osapuolet pääsevät helpommin tunteenomaisista pidikkeistään yli. Olosuhteiden mahdollisesti kärjistyessä voi olla eduksi, että sovittelija johtaa osapuolten välistä keskustelua vähemmän latautuneille alueille ja kehottaa heitä tarvittaessa arviomaan tilanteensa uudelleen. Sovittelijan tulee lisätä ymmärrystä ja rakentaa luottamusta osapuolten välille, edistää vuoropuhelua sekä luoda uusia ratkaisuvaihtoehtoja. Lisäksi sovittelijan on pyrittävä sekä edistämään uusien näkökulmien löytymistä, että kääntämään osapuolten katseet menneestä kohti tulevaa rohkaisten osapuolia etsimään yhdessä molempien tarpeita täyttävää ratkaisua. (Rauma-Sehm & Helminen s.a, 9–13.)

Länsi-Uudenmaan käräjäoikeuden sovitteluilta kärjätuomareilta kysyttiin, pyytävätkö osapuolet heiltä ratkaisuvaihtoehtoja. Suurin osa vastasi, että osapuolet eivät pyydä eli että osapuolet ovat hyvin orientoituneita siihen, että heidän tulee ratkaista konfliktinsa itse sovittelijan toimiessa tasapainottavana tekijänä. Osa tuomareista mainitsi ilmoittavansa osapuolille jo sovittelun alussa,

etteivät he anna ratkaisuvaihtoehtoja.

Fasilitatiivinen sovittelu on vaativaa ihmisten väliseen dynamiikkaan liittyvää professionaalista toimintaa, joka vaatii koulutusta ja harjaantumista. Menettelyn johtajana sovittelija käyttää erilaisia strategioita ja tekniikoita, kuten aktiivinen kuunteleminen, toistaminen, peilaaminen, erilaiset kyselytekniikat, kyseenalaistaminen ja aivoriihi. Tekniikoilla yritetään parantaa osapuolten välistä kommunikaatiota ja saada heidät pohtimaan todellisia tarpeitaan, tulevaisuuttaan sekä parhaimpia ja huonoimpia ratkaisuvaihtoehtoja. (Ervasti 2013, 40–41.)

Länsi-Uudenmaan käräjäoikeuden sovitteluilta kärjätuomareilta kysyttäessä ovatko he huomanneet jonkin sovittelijan työkalun olevan heidän sovitteluisaan erityisen toimiva, sai aktiivinen kuunteleminen eniten ääniä. Tuomarihaastattelun rungossa oli seitsemän kysymystä ja niiden muotoilussa kysymys sovittelijan työkaluista oli ainoa, missä oli valittavana vastausvaihtoehtoja. Silti tähän kysymykseen vastattiin laajasti sen sijaan, että vastauskenttään olisi kirjoitettu vain jokin valmiiksi annetuista vaihtoehdoista. Vastausvaihtoehtoina olivat edellisessäkin kappaleessa mainitut *aktiivinen kuunteleminen, toistaminen, peilaaminen, erilaiset kyselytekniikat, kyseenalaistaminen, aivoriihi, joku muu*. Kohtaan *joku muu* lisättiin tuomareiden toimesta erillisneuvottelut, joita pidettiin sovittelussa erittäin hyödyllisinä, sekä fläppitaulu, jolle osapuolten mainitseman asian kirjoittaminen tuo osapuolille kokemuksen siitä, että he ovat tulleet kuulluksi. Valmiiden vastausvaihtoehtojen ulkopuolelta mainittiin lisäksi itsestä kertominen, toisiin tutustuminen, aidon kiinnostuksen osoittaminen asianosaisten tilannetta kohtaan sekä riidan alkusyihin tutustuminen.

Eräs Länsi-Uudenmaan sovitteluva kärkejätuomari vastasi, että ”ajattelen niin, että kuulluksi tuleminen on ihmiselle erityisen merkittävä asia. Sen vuoksi korostan sitä, eli pyrin huolehtimaan siitä, että molemmat / kaikki osapuolet saavat rauhassa ja keskeyttämättä kertoa omat näkemyksensä asiassa. Kuunnelllessani pyrin olemaan aktiivinen kuuntelija, teen yhteenvetoja kuulemastani eli toistan. Joskus pyrin erillisneuvottelussa asettamaan osapuolen toisen osapuolen saappaisiin ja toivon, että hän hetken miettisi asiaa toisen näkökulmasta. Kyseenalaistaminen tulee myös erillisneuvotteluissa esiin, kun käyn

läpi sitä, mitä tapahtuu, elleivät osapuolet pääse sovintoon tai jos sovintotarjous mielestäni on jo ns. loukkaavalla alueella eli liian alhainen”.

Kokeneen sovittelijana toimivan kärjätuomari Antti Heikinheimon mielestä sovittelu vaatii tuomarilta ymmärryskykyä, tunneälyä, kärsivällisyyttä ja empaattisuutta. Lisäksi tuomarilla täytyy olla taitoa rakentaa luottamusta. Heikinheimon mukaan hyvän sovittelijan on oltava hyvä kuuntelija, koska sovinnon onnistumista edistää se, että osapuolet kokevat tullessa kuulluksi. (Kirsi 2020.)

Välillä sovittelut epäonnistuvat. Syitä epäonnistumiselle on monia, mutta joidain sovittelun epäonnistumisen syitä voivat olla sovittelijan kykenemättömyys luottamuksen luomisessa tai puutteet menettelytaidoissa. Puutteet luottamuksen luomisessa ilmenevät mm. siten, ettei sovittelija kuuntele osapuolia, ole kyllin neutraali, ystävällinen tai empaattinen, taikka jos hän pyrkii lopputulokseen liian nopeasti. Puutteet menettelytaidoissa ilmenevät esimerkiksi niin, ettei sovittelija ole kyllin kärsivällinen, päättäväinen, tahdikas tai määrätietoinen, taikka jos hän ei ymmärrä ihmisiä saati suhdedynamiikkaa. (Goldberg 2009, Ervastin 2013, 43 mukaan.)

6 SOVITTELUN JA OIKEUDENKÄYNNIN EROT

Amerikkalainen tutkija Menkel-Meadow (1996, 5–9) on esittänyt väitteen, että länsimainen riitelevä tuomioistuinjärjestelmä ei ole enää nykyaikaisessa ja monikulttuurisessa maailmassa konfliktien ratkaisemiseksi paras menetelmä. Menkel-Meadow’n mukaan totuus on monimutkainen, näennäinen, vaillinaisen, tulkinnanvarainen, ja riippuvainen sekä tietäjästä että tiedosta. Menkel-Meadow pitää riitelevää järjestelmää riittämättömänä ja jopa vaarallisena, jos pyrkimyksenä on tyydyttää oikeudellisen järjestelmän tai konfliktinratkaisujärjestelmän tavoitteita. Hänen mukaansa kaksijakoiset ja vastakkaiset esitykset tosiasioista eivät ole paras tapa totuuden selvittämiseksi pirstaleisen keskustelun sekä väärinäköisessä todellisuudessa, että jättäessä pois tärkeää informaatiota. Yrityksessä yksinkertaistaa asioiden monimutkaisuutta asioita pikemminkin monimutkaistetaan lisää, kuin selvennetään. Ihmisten tulkitessa ”todellisuutta” eri tavoin, tutkijat ovat kyseenalaistaneet riitelevään järjestelmään sisältyvät oletukset objektiivisuudesta, neutraaliudesta sekä reiludesta.

Oikeudenkäynnin vaihtoehtoisten menettelyiden lähtökohtana ei ole juriidikka tai pyrkiminen aineellisoikeudellisesti oikeaan ratkaisuun, vaan osapuolten intressien ja tarpeiden täyttäminen. Vaihtoehtoisten menetelmien tavoitteena on korostaa osapuolten roolia ja osallistumista; sovittelussa asianosaiset ovat pääroolissa, kun taasen oikeudenkäynnissä äänessä ovat tyypillisesti lakimiehet asianosaisten itsensä ollessa sivuroolissa. Sovittelun taustalla on ajattelu, että osapuolet ovat riitansa parhaita ratkaisijoita, koska he tuntevat omat ongelmansa paremmin kuin kukaan muu. (Ervasti 2013, 10.)

Oikeudenkäynnin vaihtoehtoiset menetelmät ovat vapaamuotoisia ja epävirallisia. Menettelylliset säännöt poikkeavat perinteisen oikeudenkäynnin normeista ja tyypillisesti sääntöjä on vain vähän (Ervasti 2013, 10). Siinä missä tuomarin ratkaisu on sidottu lakiin, saavat sovittelun osapuolet tehdä käytännössä lähes minkälaisia sopimuksia hyvänsä kuitenkin sen lainalaisuuden alla, että niiden on oltava (edes jollakin tavalla) toteutus- ja täytäntöönpanokelpoisia. Erään asianajajan mukaan sovittelu on kuin bisnesneuvottelua.

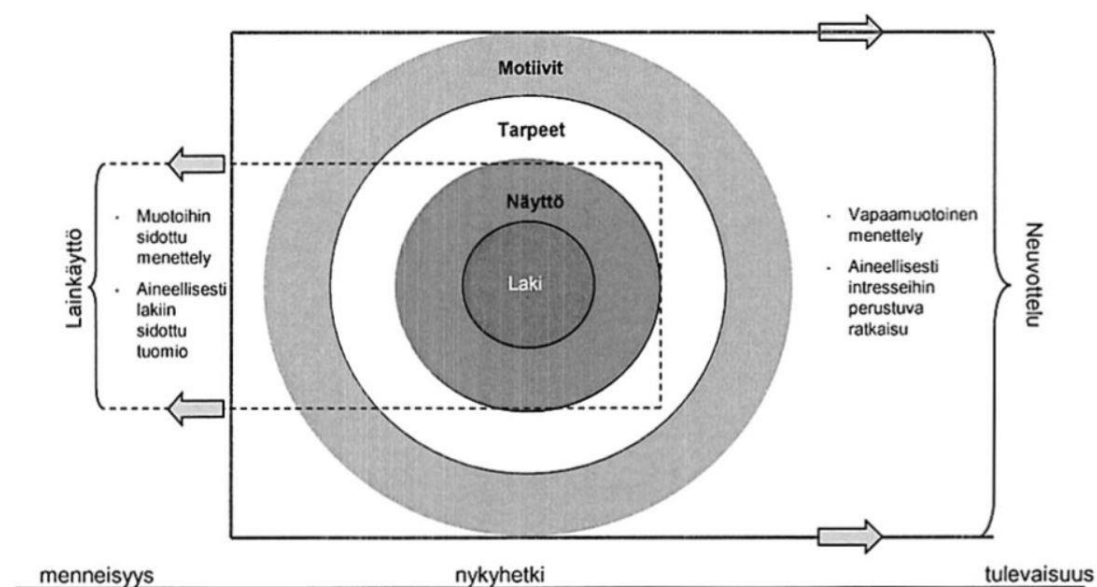
Sovittelu ei ole riitelyä vain nopeampaa vaan myös halvempaa, ja sovittelen mahdollistaa riidan käsittelemisen niin, että osapuolet voivat tulevaisuudessa olla toistensa kanssa tekemisissä mahdollisen välien rikkoutumisen sijaan. Sovittelussa korostuu osapuolten intressien huomioiminen ja näin ollen mahdollisuus ratkaisuun, jonka ansiosta molemmat osapuolet ”voittavat”. Lisäksi sovittelu mahdollistaa sellaisia ratkaisuja, joihin ei tiukasti säännellyissä oikeudenkäyntien riitaprosesseissa olisi muutoin mahdollisuutta päästä. Kun osapuolet pääsevät neuvottelemaan ratkaisusta sekä vaikuttamaan heitä itseään koskettavan sopimuksen sisältöön, ovat he myös sitoutuneempia sen noudattamiseen. (Rauma-Sehm & Helminen s.a, 6–7.)

Taulukko 2. Sovittelun ja tuomitsemisen eroavaisuuksia (Ervasti 2013, 28; Koskela 2017, 1)

OIKEUDENKÄYNTI	TUOMIOISTUINSOVITTELU
Oikeussuuntautunut	Intressisuuntautunut
Arvojen vaatiminen	Arvojen luominen
Sitova ja pakottava	Vapaaehtoinen ja yhteisymmärrykseen perustuva

Oikeudenmukainen oikeudenkäynti	Menettelyllinen joustavuus
Asianosaisuus	Laaja osallisuus
Normien määräämä	Normeja luova
Johdonmukainen ja ennustettava	Yksilöllinen ja tilannesidonnainen
Menettelykeskeinen	Henkilökeskeinen
Tosiasiasuuntautunut	Suhdesuuntautunut
Menneisyysuuntautunut	Tulevaisuussuuntautunut
Virkavastuullinen ja julkinen	Luottamuksellinen ja yksityinen
Riitelevä ja kilpaileva	Yhteistoiminnallinen vuorovaikutus
Oikeusturvan takaaminen	Oikeudenmukaiseksi koettu menettely

Yllä näkyvään taulukkoon 2 on kuvattu ytimekkäästi ja konkreettisesti, miten sovittelumenettely ja oikeudenkäyntiprosessi ovat paikoittain jopa toistensa ääripäitä. Oikeudenkäyntiä ja tuomioistuinsovittelua onkin tarkasteltu toistensa legalistisen diskurssin vastakohtina (Linna 2012, 118, Koskelan 2017, 1 mukaan).

Kuva 2. Tikkataulumalli (Heikinheimo 2017)

Tikkataulumallia (kuva 2) voi käyttää kuvaamaan yleisluontoisesti sitä, miten paljon laajempi menettely sovittelu oikeudenkäyntiin verrattuna on. Lainkäytön keskiössä ovat laki ja näyttö: oikeudenkäynnissä tulkitaan lakia, arvioidaan

näyttöä, ja annetaan lopuksi lailla perusteltu päätös. Menettely on voimakkaasti muutoseikkoihin sidottu. Oikeudenkäynnin aikana fokus on menneisyydessä, kun taas sovittelussa fokus on siinä, millaisen ratkaisun kanssa osapuolet voivat tulevaisuudessa elää. Sovittelu eroaa oikeudenkäynnistä siten, että se ei ole lainkäyttöä samassa mielessä kuin oikeudenkäynti, vaan se on vapaamuotoinen menettely, jossa painopiste on asianosaisten intresseillä, motiiveilla ja tarpeilla. Sovittelijana toimivan kärjätuomari Antti Heikinheimon mielestä sovittelussa aikaansaatu ratkaisu poikkeaa paljonkin siitä, mihin lakiin perustuvalla oikeudenkäynnillä mahdollisesti päästäisiin. (HE 284/2010 vp, 15; Nortio 2019.)

Sovittelutuomari Antti Heikinheimo suosittelee tuomioistuinsovittelua oikeudenkäyntiä parempana vaihtoehtona. Heikinheimon mielestä alle 100 000 euron riita-asioita ei kannattaisi vielä oikeudenkäyntiin ollenkaan, vaan haitta- ja riskisuhteen vähentämiseksi sekä hyötysuhteen parantamiseksi sovitteluun, joka säästää osapuolilta rahaa, aikaa ja mielenterveyttä. (Kirsi 2020.)

7 TUOMIOISTUINSOVITTELUN YLEISTYMINEN JA KÄYTTÖ

Lukujen 7 ja 8 tilastotietolähteenä on käytetty tuomioistuinvirastosta saatua sovitteluasioiden yhteenvetoa, jonka avulla laskelmat ja taulukot on toteutettu. Sovitteluasioiden yhteenveto on päivätty helmikuulle 2020 ja sen perusteena on ilmoitettu olevan *lopulliset ratkaisut asioissa, joissa kärjäoikeus on tehnyt sovittelun aloittamispäätöksen*.

Tuomioistuinsovittelujärjestelmä käynnistyi Suomessa hitaanlaisesti. Tuomioistuinsovittelun alkuvuosina sovitteluja oli vuositasolla vain joitakin kymmeniä tapauksia, eikä niiden määrä ollut kuin pari prosenttia kaikista vireillä olevista asioista. Tuomioistuinsovittelujen määrät vaihtelevat runsaasti kärjäoikeuksittain – joissain kärjäoikeuksissa sovotellaan paljon, joissain sovittelua ei käytetä juuri ollenkaan. Käyttömäärissä on pitkälti kyse sovittelua kohtaan koetusta asenteesta ja ymmärryksestä. (Linna 2017, 330–331, Hirvosen 2020, 27 mukaan.)

7.1 Sovitteluprojekteja tuomioistuinsovittelun käytön lisäämiseksi

Vuoden 2011 alusta neljässä, Helsingin, Espoon, Oulun ja Pohjois-Karjalan kärjäoikeudessa aloitettiin kokeilu asiantuntija-avun käytöstä lapsen huoltoa, tapaamisoikeutta ja elatusta koskevissa asioissa. Kokeilu nosti tuomioistuinsovitteluiden määrää tilastollisesti erittäin paljon ja kokeilua laajennettiin vuonna 2012 seitsemään, Pirkanmaan, Kanta-Hämeen, Etelä-Karjalan, Keski-Suomen, Pohjanmaan, Kemi-Tornion ja Lapin kärjäoikeuteen. (Ervasti 2013, 172.) Vuonna 2014 tämä ns. *follo-menettely* laajennettiin valtakunnalliseksi menettelytavaksi.

Riita-asioiden sovitteluprojekteilla on mm. Oulun ja Länsi-Uudenmaan kärjäoikeuksissa saatu onnistuneesti kehitettyä toimintaa sovittelumäärien lisäämiseksi (Kirsi 2020). Oulun kärjäoikeus toteutti sovitteluprojektin vuosien 2010–2013 aikana. Projektin alussa Oulun kärjäoikeuden sovittelumäärät olivat yhtä vähäisiä kuin kaikkialla muuallakin Suomessa. Sovittelun vähäisen käytön arvioitiin johtuvan tuomioistuinsovittelun huonosta tunnettavuudesta asianajajien ja asianosaisten keskuudessa. (Linna 2017, 330–335, Loiskon 2018, 28 mukaan.)

Oulun kärjäoikeuden sovitteluprojektin aikana tuomarit tiedustelivat aktiivisesti sekä asianosaisilta että heidän avustajiltaan, olisivatko he halukkaita etsimään asialleen sovinnollista ratkaisua informoiden osapuolia tuomioistuinsovittelusta, mutta pelkästään se ei riittänyt lisäämään sovittelumääriä. Markkinointia tehostettiin laatimalla esite tuomioistuinsovittelusta, jossa annettiin tietoa sovittelumenettelystä. Esite annettiin vastaajalle haasteen antamisen, ja kantajalle käsittelyilmoituksen yhteydessä. Oulun kärjäoikeus panosti projektin aikana myös erityisen paljon koulutuksiin, joihin osallistui tuomareiden lisäksi myös asianajajia ja notaareita. (Linna 2017, 336–337, Loiskon 2018, 28–29 mukaan.)

Keski-Suomen kärjäoikeudessa oli meneillään riita-asioiden sovitteluprojekti vuosien 2016–2017 aikana. Projektin tavoitteena oli riita-asioiden tuomioistuinsovittelujen ja sovittelutietoisuuden lisääminen, sekä sovittelun vakauttaminen pysyväksi konfliktinratkaisukeinoksi Keski-Suomen kärjäoikeudessa. Sovitteluprojektin aikana laajoja riita-asioita ohjautui tuomioistuinsovitteluun n. 10

% ja projektin myötä sovittelujen määrä saatiin nostettua yli 1,5-kertaisiksi, vaikkakin korkeampaa lukua tavoiteltiin. (Keski-Suomen käräjäoikeuden sovitteluprojekti 2016–2017, 2-3.) Projektista on tehty ainakin yksi opinnäytetyö Jyväskylän ammattikorkeakoulun Anne Lappalaisen toimesta, lisäksi Sanna Koskela Lapin yliopistosta on sivunnut Keski-Suomen käräjäoikeuden projektia pro gradu -tutkielmassaan.

Entisessä Espoon käräjäoikeudessa (Länsi-Uudenmaan käräjäoikeus 1.1.2019 tapahtuneen käräjäoikeuksien yhdistymisen jälkeen) toteutettiin vuosina 2017–2019 riita- ja hakemusasioita koskeva sovitteluprojekti, jonka tavoitteina olivat laadukkaiden sovittelupalveluiden tarjoaminen asiakkaille ammattitaitoisesti ja nopeasti, sekä sovitteluun siirtyvien asioiden määrien lisääminen. Sovitteluhuoneiden kalustusta muutettiin tavallisesta istuntosalista poikkeavaksi – kodinomaisemmaksi, lisäksi huoneisiin otettiin käyttöön tasa-arvoa symboloiva pyöreä pöytä. Sovittelun tunnettavuutta lisättiin esittein ja huoneiden näkyvyyttä opastein. Henkilökuntaa koulutettiin ja sovittelijoille ruvettiin järjestämään yhteisiä lounaita, joiden aikana oli mahdollista käsitellä erilaisia sovitteluun liittyviä aiheita. (Camilla Rauma-Sehm, Toimintakertomuksen – Länsi-Uudenmaan käräjäoikeus ja Espoon käräjäoikeus 2018, 11–12 mukaan.)

Helsingin käräjäoikeudessa on vuoden 2020 aikana meneillään riita-asioiden sovitteluprojekti, jonka myötä henkilökuntaa on koulutettu ja osa oikeusalaista on muutettu sovitteluhuoneiksi, joilla tavoitellaan rauhallista tunnelmaa. Helsingin käräjäoikeuden tavoitteena on sovittelumäärien tuntuva kasvattaminen seuraavien 10 vuoden aikana. (Kirsi 2020.)

Follot ja riita-asioiden sovittelut esitetään usein tilastollisesti yhdessä, vaikka ne ovat erilaisia instituutioita. Follot ovat saavuttaneet vakiintuneemman aseman riita-asioiden sovitteluihin verrattuna ja vaikka instituutiot kehittyvät määrällisesti samassa suhteessa, on riita-asioiden tuomioistuinsovitteluissa nähtävissä vieläkin kansallinen vakiintumattomuus sekä suuret erot käräjäoikeuksien välillä. Riita-asioiden tuomioistuinsovitteluiden kehittymisen suurimmat haasteet liittyvät sovittelukulttuuriin kehittymättömyyteen ja uskomuksiin menettelyn kannattamattomuudesta. (Koskela 2017, 2–3.)

7.2 Tuomioistuimen vaikutus sovittelun käyttöön

Sanna Koskela on sivunnut pro gradu -tutkielmassaan tuomioistuimen toimien merkitystä sovittelumäärien lisäämisessä. Tuomioistuinsovittelua koskevassa kotimaisessa lähdeaineistossa ei ole tutkittu tuomioistuimen roolia sovittelun käytettävyyden kannalta, mutta Koskela (2017, 59–60) uskoo, että tuomioistuimella on iso rooli sovittelumenettelyn vakiintumisen suhteen. Tuomioistuinsovittelua koskevista käytännön toimista Oulun kärjäoikeutta voidaan käyttää esimerkkinä sen suhteen, miten tuomioistuimen toimintavavat ovat vaikuttaneet sovittelun vakiintumiseen. Tuomioistuinsovittelun ensimmäisinä käyttöönottovuosina, sovittelumäärien ollessa vähäisiä kaikkialla Suomessa, ryhtyi Oulun kärjäoikeus reagoimaan alhaisiin sovittelumääriin muistuttaen sekä osapuolia että heidän avustajiaan tuomioistuinsovittelun mahdollisuudesta jo asian vireillepanovaiheessa. Menetelmän alkaessa tuottaa tulosta, toiminta päätettiin organisoida systemaattiseksi. Oulun kärjäoikeus pyrki markkinoimaan tuomioistuinsovittelua lähes kaikenlaisissa sellaisissa asioissa, jotka lain mukaan oli mahdollista käsitellä sovittelussa. Oulun kärjäoikeuden toteuttaessa ”Kohti sovinnollisempaa riidanratkaisua” -projektia vuosien 2010–2013 aikana, tavoitteena oli tuomioistuinsovittelun vakiinnuttaminen pysyväksi osaksi tuomioistuimen toimintaa. Ajankohta projektille oli osuva, koska folloja koskeva kokeilu käynnistettiin samoihin aikoihin. (Kilpeläinen 2013, 4, sekä Savela 2016, 15–17, Koskelan 2017, 60–61 mukaan.)

Oulun kärjäoikeuden esimerkki on korostanut sitä, miten tuomioistuinsovittelun vakiinnuttaminen tuomioistuimessa ja tuomareiden keskuudessa on edesauttanut menettelyn vakiinnuttamista ensin asianajajien ja sen myötä asiakkaiden keskuuteen. Tuomioistuimen oma panostus sovittelumenettelyn käyttöön lisää todennäköisesti tuomioistuinsovittelun käyttömääriä kärjäoikeuksittain. (Koskela 2017, 61)

7.3 Sovittelun määrrien lisääntyminen

Vuosien 2017–2019 oikeusministeri Antti Häkkänen on maininnut oikeusministeriön strategian painottavan sen tärkeyttä, että kansalaiset voisivat itse osallistua ja vaikuttaa konfliktiansa ratkaisuun. Lisäksi hän on ilmaissut pitävänsä

tärkeänä, että erilaisia vaihtoehtoisia konfliktinratkaisukeinoja arvioidaan ja kehitetään jatkuvasti. Häkkäsen mukaan sovittelun hyödyt erottuvat edukseen erityisesti kiristyvän talouden aikoina, jolloin etsitään uusia kustannustehokkaita keinoja riitojen ratkaisua varten. Häkkänen on todennut erilaisten konfliktinratkaisumenetelmien käytön lisääntyneen voimakkaasti viime vuosien aikana ja tilastot ovatkin osoittaneet tuomioistuinsovitteluiden osalta huiman kasvun. (Oikeusministeriö 2019.) Tuomioistuinviraston sovitteluasioiden yhteenvedosta (2020) laskettuna tuomioistuinsovitteluiden nousujohteinen kasvu vuodesta 2010 vuoteen 2019 on ollut yli 35-kertainen. Nousua per vuosi on ollut jotakin 0,1–329 %:n välillä. Vuosien 2017–2018 välillä kasvua oli 18 %, mutta vuosien 2018–2019 vain 1 %.

Tuomioistuinsovitteluista karkeasti puolet liittyy huoltajusriita-asioihin, ns. folioihin, ja puolet muihin riita-asioihin. Sovitteluista sovintoon päättyy keskimäärin noin 70 % (Kirsi 2020).

Pääministeri Sanna Marinin hallituksen ohjelman mukaan sovittelun käyttöä halutaan vahvistaa oikeudenkäyntien määrän vähentämiseksi. Sovittelun lisäämisen tarve on kirjattu hallitusohjelmaan jo kolmatta kertaa. Oikeuslaitosten suhtautuminen sovitteluun muuttuu jatkuvasti myönteisemmäksi, mutta käräjäoikeuksien välillä (kts. taulukot 3-6) on edelleen suuria eroja siinä, minkä verran riita-asioita viedään sovitteluun. (Valtioneuvoston julkaisuja 2019, s. 88; Kirsi 2020) Ei ole tavoiteltavaa, että koko maan sovittelumäärien tilastollisen kasvun takana dominoivat ainoastaan sovittelumääriä runsaasti kasvattamaan onnistuneet käräjäoikeudet, vaan menettelyn tulisi olla vakiintunut ja yhdenvertainen kaikkien käräjäoikeuksien osalta. (Koskela 2017, 20)

7.4 Käräjäoikeuksien välisistä eroista sovitteluiden määrissä

Tuomioistuinviraston sovitteluasioiden yhteenvedosta (2020) laskettuna Oulun käräjäoikeudessa on sovitteltu vuosien 2010–2015 aikana määrällisesti eniten, mutta Helsinki on johtanut tilastoja (määrällisesti) vuodesta 2016 lähtien. Länsi-Uudenmaan käräjäoikeuden sovitteluiden määrät ovat vuosien 2010–2019 aikana olleet n. 10–17 % kaikkien Suomen käräjäoikeuksien sovitteluiden määriin verrattuna, mikä on Helsingin ja Oulun käräjäoikeuksien jälkeen suurin määrä. Vertailun vuoksi Kainuun käräjäoikeuden sovitteluiden määrät

samalla aikajanalla kokonaismäärään verrattuna ovat olleet 0–2,5 %, keskiarvoltaan 1 %:n luokkaa.

Oulun kärjäoikeus johti tilastoja ylivoimaisesti vuosina 2011–2013, jolloin reilusti yli neljäsosa kaikista Suomen sovitteluista soviteltiin siellä. Erot kärjäoikeuksittain eivät onneksi enää viime vuosina ole olleet niin suuria, että yhdessä kärjäoikeudessa sovittelaisiin lähes kolmasosa kaikista Suomen tuomioistuinsovitteluista, mutta määrälliset erot ovat edelleen tuntuvia.

Alla olevissa taulukoissa on tilastotietoa kolmelta viime vuodelta 2017–2019. Taulukoista 3–5 käy selkeästi ilmi se, miten suuria erot ovat kärjäoikeuksittain edelleen, vaikkakin ne ovat hieman tasaantuneet käytön yleistyessä.

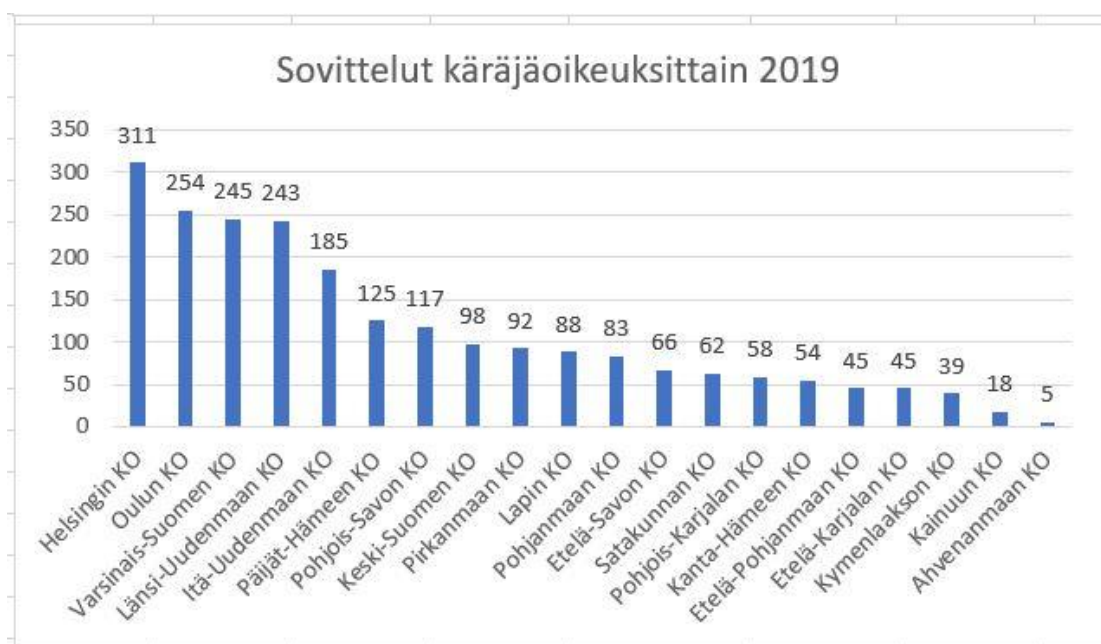
Kuva 3. Tuomioistuinsovitteluiden määrä kärjäoikeuksittain vuonna 2017 (Lähde: tuomioistuinviraston sovitteluasioiden yhteenveto 2020)

Tuomioistuinviraston sovitteluasioiden yhteenveton (2020) mukaan vuoden 2017 aikana määrällisesti eniten on sovitteltu Helsingin, Länsi-Uudenmaan, Varsinais-Suomen ja Oulun kärjäoikeuksissa. Vähiten taasen sovitteluita on ollut Ahvenanmaan, Etelä-Karjalan, Kanta-Hämeen, Satakunnan ja Pohjois-Karjalan kärjäoikeuksissa.

Kuva 4. Tuomioistuinsovitteluiden määrä käräjäoikeuksittain vuonna 2018 (Lähde: tuomioistuinviraston sovitteluasioiden yhteenveto 2020)

Tuomioistuinviraston sovitteluasioiden yhteenvedon (2020) mukaan sovitteluita on vuoden 2018 aikana ollut määrällisesti eniten Helsingin, Länsi-Uudenmaan, Varsinais-Suomen ja Oulun käräjäoikeuksissa ja vähiten taasen Ahvenanmaan, Kainuun, Etelä-Karjalan, Kanta-Hämeen ja Etelä-Pohjanmaan käräjäoikeuksissa.

Kuva 5. Tuomioistuinsovitteluiden määrä käräjäoikeuksittain vuonna 2019 (Lähde: tuomioistuinviraston sovitteluasioiden yhteenveto 2020)

Vuoden 2019 tilasto näyttää hyvin samansuuntaiselta kuin 2017–2018 tilastokin, mutta vuoden 2019 tilastotietoa tarkastelemalla voisi joku jälkeeni opinäytetyötään tekevä perehtyä pohtimaan syvällisemmin, onko kärjäoikeuksien yhdistyminen vaikuttanut tilastoihin mitenkään. Kärjäoikeuksien määrä supistui vuoden 2019 alusta 27 kärjäoikeudesta 20:een.

8 TUOMIOISTUINSOVITTELUIDEN SUHDE RIITA-ASIOIHIN

Sanna Koskela (2017, 22) vertasi pro gradu -tutkielmassaan vuoden 2014, jolloin kärjäoikeuksia oli vielä 27, tuomioistuinsovitteluiden määriä *suhteessa kymmentä suullisessa valmistelussa ja pääkäsittelyssä päättynyttä siviiliasiaa kohden kärjäoikeuksittain*. Listausjärjestys oli tällöin aivan erilainen, kuin määrällinen järjestys. Vertaillessa sovitteluiden määriä kärjäoikeuksittain voitaisiin olla aina hyvä vertailla sovitteluiden määriä suhteessa kaikkien riita-asioiden määriin (tai joku muu laskennallinen vakio), niin kärjäoikeuden tuomiopiiirin laajuus, pienuus tai väkiluku ei olisi niin merkityksellinen.

8.1 Vuosien 2010–2019 tuomioistuinsovitteluiden yhteismäärät kärjäoikeuksittain

Kuvaan 6 on laskettu vuosien 2010–2019 kaikkien tuomioistuinsovitteluiden yhteismäärä. Määrällisesti eniten (kts. kuva 6) on soviteltu Helsingin, Oulun, Länsi-Uudenmaan, ja Varsinais-Suomen kärjäoikeuksissa. Vähiten taasen on soviteltu Ahvenanmaan, Kainuun, Etelä-Karjalan, Kanta-Hämeen ja Kymenlaakson kärjäoikeuksissa.

Kuva 6. Tuomioistuinsovitteluiden määrät käräjäoikeuksittain vuosien 2010–2019 aikana. (Lähde: tuomioistuinviraston sovitteluasioiden yhteenveto 2020)

Tässä opinnäytetyössä ei ole tarkoitus tutkia vain sovitteluiden määrällistä vo-lyymia, vaan suhteuttaa tuomioistuinsovitteluiden määrä saapuneiden riita-asioiden määrään. Vertailua varten käytössä ovat tuomioistuinviraston sovittelu-asioiden yhteenvedon lisäksi olleet käräjäoikeuksien toimintakertomukset, joista on selvinnyt kattavasti käräjäoikeuteen saapuneiden asioiden määrä sekä niiden jaottelu.

8.2 Vertailun perusteet

Lukujen 8.2.1 ja 8.2.2 kuviin on laskettu *tuomioistuinsovitteluiden prosentuaalinen määrä suhteutettuna käräjäoikeuteen saapuneiden riita-asioiden määrään*. Tähän tarkoitukseen ovat kuvasta 6 valikoituneet käräjäoikeudet, joissa on sovittelu sekä määrällisesti eniten, että määrällisesti vähiten vuosien 2010–2019 aikana.

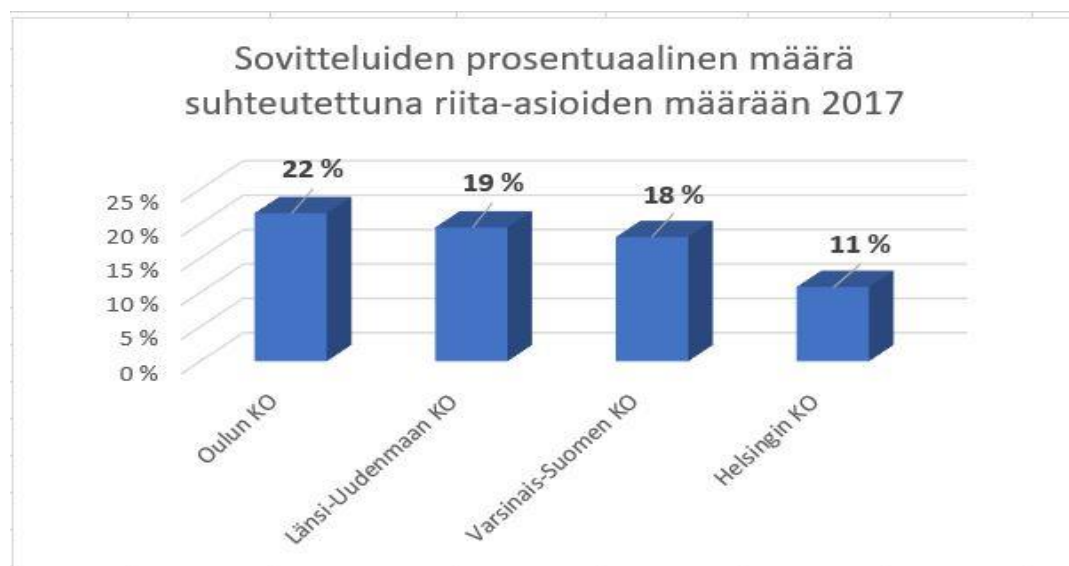
Laskettaessa tuomioistuinsovitteluun ohjautuvien asioiden määriä suhteutet- tuna käräjäoikeuteen saapuneiden riita-asioiden määriin, on lukuihin 8.2.1 ja 8.2.2 työn paisumisen ehkäisemiseksi otettu tilastotietoa vain kolmen viime vuoden 2017–2019 ajalta, vaikka tilastotietoa olisi käytettävissä vuodesta 2010 lähtien. Mahdollisten tilastollisten eroavaisuuksien poissulkemiseksi las-

kennassa on käytetty tuomioistuinvirastosta saatua sovitteluasioiden yhteen-
vetoa, joka on ajettu järjestelmästä 3.2.2020 ulos, sekä käräjäoikeuksien tuo-
reimpia toimintakertomuksia.

Monissa käräjäoikeuksien toimintakertomuksissa asiat on eritelty saapuneisiin, päättyneisiin/ratkaistuihin tai vireillä oleviin. Tässä työssä laskennan perusteena on käytetty käräjäoikeuksiin *saapuneiden* asioiden määrää. Tarkastellessa tuomioistuinsovitteluiden kokonaismäärää ns. folloet nostavat sitä lähes puolella, joten lukujen 8.2.1 ja 8.2.2 kuvien tulokset on laskettu niin, että sovitteluiden kokonaismäärästä on vähennetty folloet kokonaan pois. Muita kuin folloja, esimerkiksi hakemusasioita, ei ole vähennetty.

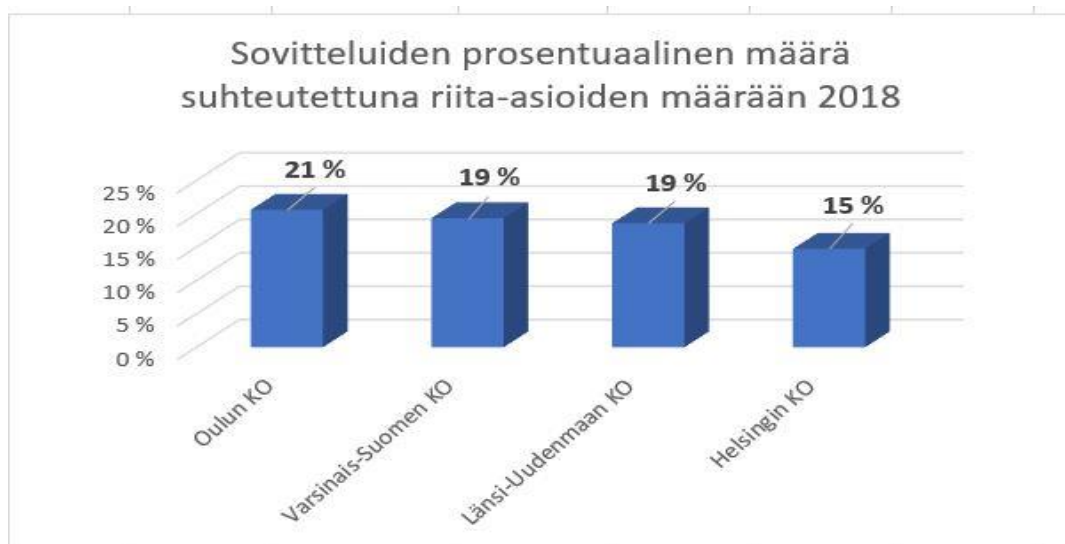
8.2.1 Tuomioistuinsovitteluiden ja riita-asioiden suhde käräjäoikeuksissa, joissa on sovittelu määrällisesti eniten

Tässä luvussa vertaillaan tuomioistuinsovitteluiden ja riita-asioiden suhdetta niiden käräjäoikeuksien välillä, joissa kuvan 6 mukaan on ollut määrällisesti eniten sovitteluita.

Kuva 7. Tuomioistuinsovitteluiden prosentuaalinen määrä suhteutettuna riita-asioiden määrään 2017 käräjäoikeuksissa, joissa on sovittelu vuosien 2010–2019 aikana määrällisesti eniten. (Lähteet: tuomioistuinviraston sovitteluasioiden yhteenveto 2020; Toimintakertomus – Oulun käräjäoikeus 2019, 21; Toimintakertomus – Länsi-Uudenmaan käräjäoikeus 2019, 9; Toimintakertomus – Varsinais-Suomen käräjäoikeus 2019, 19; Toimintakertomus – Helsingin käräjäoikeus 2019, 19)

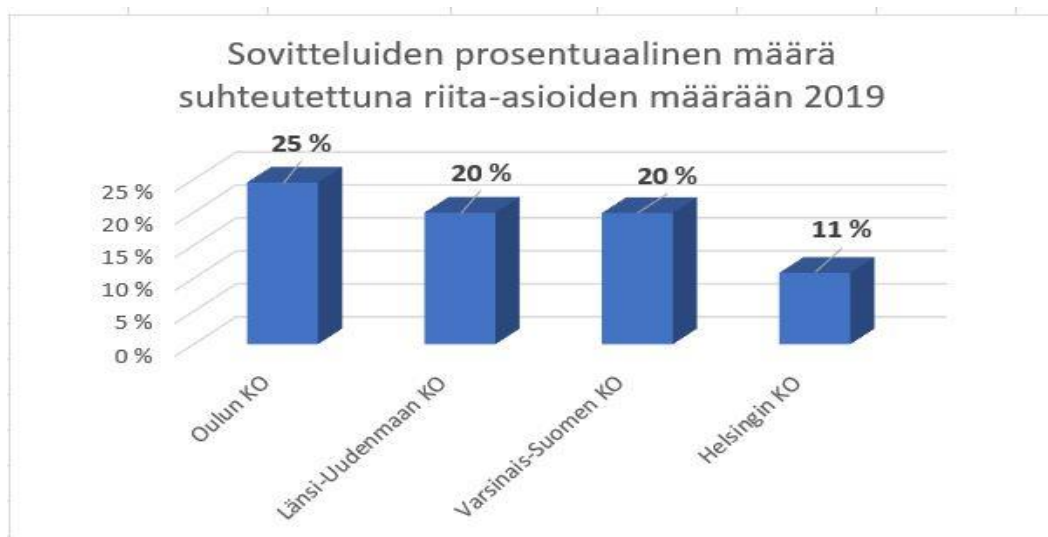
Vuonna 2017 Oulun kärjäoikeuteen saapuneista riita-asioista 22 % ohjautui tuomioistuinsovitteluun, Länsi-Uudenmaan ja Varsinais-Suomen kärjäoikeuden riita-asioista taas 20 %. Helsingin kärjäoikeuden tuomioistuinsovitte- luiden määrä suhteutettuna saapuneisiin riita-asioihin oli 11 %.

Kuva 8. Tuomioistuinsovitteluiden prosentuaalinen määrä suhteutettuna riita-asioiden määrään 2018 kärjäoikeuksissa, joissa on sovittelu vuosien 2010–2019 aikana määrällisesti eniten. (Lähteet: tuomioistuinviraston sovitteluasioiden yhteenveto 2020; Toimintakertomus – Oulun kärjäoikeus 2019, 21; Toimintakertomus – Varsinais-Suomen kärjäoikeus 2019, 19; Toimintakertomus – Länsi-Uudenmaan kärjäoikeus 2019, 9; Toimintakertomus – Helsingin kärjäoikeus 2019, 19)

Erot tuomioistuinsovitteluiden määrissä suhteutettuna riita-asioiden määrään olivat vuonna 2018 verrattaen hyvin pieniä verrokkikärjäoikeuksien välillä, vaikka ero määrällisesti oli selkeästi erottuva, vrt. kuva 4 josta voi laskea, että Helsingin kärjäoikeudella oli vuonna 2018 määrällisesti 40 % enemmän tuomioistuinsovitte- luita kuin seuraavaksi tulleella Länsi-Uudenmaan kärjäoikeudella. Lisäksi vertaillen kuvia 4 ja 8 on järjestyskin kääntynyt toisinpäin; Helsingin ollessa kuvassa 4 ensimmäinen, on se kuvassa 8 viimeinen ja Oulun ollessa kuvassa 4 viimeinen, on se kuvassa 8 ensimmäinen.

Kuva 9. Tuomioistuinsovitteluiden prosentuaalinen määrä suhteutettuna riita-asioiden määrään 2019 käräjäoikeuksissa, joissa on sovittelu vuosien 2010–2019 aikana määrällisesti eniten. (Lähteet: tuomioistuinviraston sovitteluasioiden yhteenveto 2020; Toimintakertomus – Oulun käräjäoikeus 2019, 21; Toimintakertomus – Länsi-Uudenmaan käräjäoikeus 2019, 9; Toimintakertomus – Varsinais-Suomen käräjäoikeus 2019, 19; Toimintakertomus – Helsingin käräjäoikeus 2019, 19)

Vuonna 2019 Oulun käräjäoikeuteen saapuneista riita-asioista jopa 25 % eli neljäsosa ohjautui tuomioistuinsovitteluun, Länsi-Uudenmaan ja Varsinais-Suomen käräjäoikeuden riita-asioista taasen 20 %, eli viidesosa. Helsingin käräjäoikeuden tuomioistuinsovittelujen määrä suhteutettuna saapuneisiin riita-asioihin oli 11 %.

8.2.2 Tuomioistuinsovitteluiden ja riita-asioiden suhde käräjäoikeuksissa, joissa on sovittelu määrällisesti vähiten

Tämän luvun käräjäoikeuksissa on sovittelu vuosien 2010–2019 määrällisesti vähiten, mutta saapuneiden riita-asioiden määriin suhteutettuna prosentuaalinen tulos ei näytä niin huonolta (kts. kuvat 10–12), kuin miltä se näyttää verratessa vain sovitteluiden määriä. Ahvenanmaan käräjäoikeus on jätetty kokonaan laskennan ulkopuolelle sen takia, ettei allekirjoittanut löytänyt riita-asioiden määriä millään hakusanalla. Tilalle tuli Kymenlaakson käräjäoikeus, joka on kuvasta 6 loppupäästä laskettuna viides.

Kuva 10. Tuomioistuinsovitteluiden prosentuaalinen määrä suhteutettuna riita-asioiden määrään 2017 käräjäoikeuksissa, joissa on sovittelu vuosien 2010–2019 aikana määrällisesti vähiten. (Lähteet: tuomioistuinviraston sovitteluasioiden yhteenveto 2020; Toimintakertomus – Kainuun KO 2017, 6; Toimintakertomus – Kymenlaakson käräjäoikeus 2017, 1; Toimintakertomus – Kanta-Hämeen käräjäoikeus 2019, 4; Toimintakertomus – Etelä-Karjalan käräjäoikeus 2019, 8)

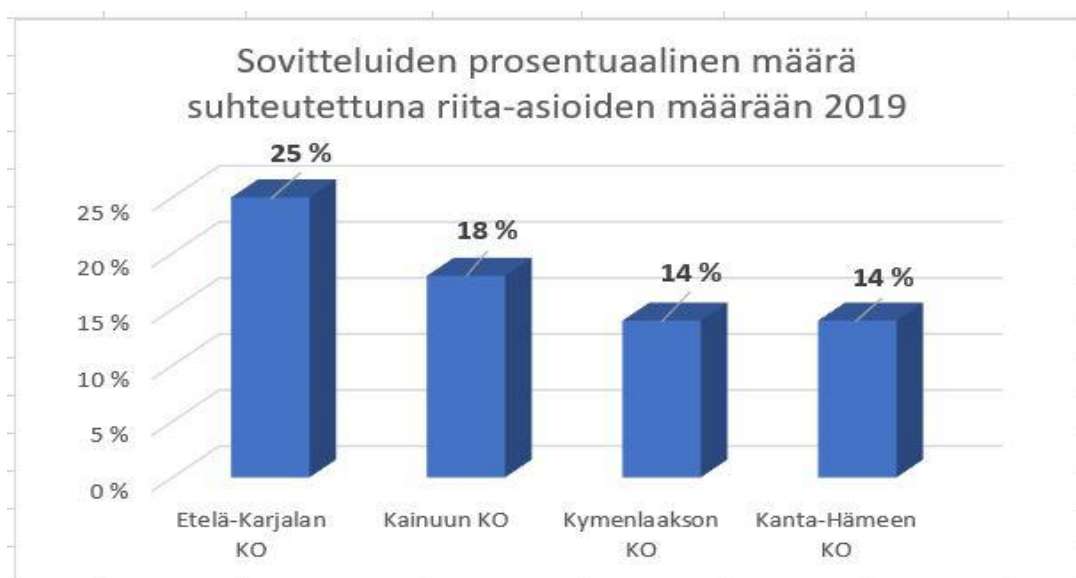
Tuomioistuinsovitteluiden määrän ollessa niinkin pieni, kuin se vähiten sovittelulla käräjäoikeuksilla on, saattaa esimerkiksi Kainuun käräjäoikeuden korkea tuloista "vääristää" se, että kaikkien tuomioistuinsovitteluiden kokonaismäärästä on vähennetty vain ns. follo. Kainuun käräjäoikeudessa on vuosien 2017–2019 aikana sovittelu myös joitakin hakemusasioita (tarkalleen ottaen 3 kpl) ja follojen lisäksi hakemusasioiden vähentäminen näin pienestä kokonaismäärästä olisi varmasti pudottanut prosentuaalista lukua hieman pienemmäksi. Laskennan perusteiden on kuitenkin molemmissa päissä oltava samat, mutta on sanomattakin selvää, ettei lukujen 8.2.1 ja 8.2.2 arvoja voi suoraan vertailla keskenään tällä laskennan perusteella, että sovitteluiden kokonaismäärästä on vähennetty vain follo. Vertailukelpoisiksi ne tulisivat silloin, jos tuomioistuinsovitteluiden kokonaismäärästä vähennettäisiin follojen lisäksi hakemusasiat ja vasta sen jälkeen verrattaisiin saatua tulosta käräjäoikeuteen saapuneisiin riita-asioihin. Hakemusasioiksi luetaan mm. konkurssit, yksityisten henkilöiden velkajärjestelyt, avioerot jne.

Etelä-Karjalan, Kanta-Hämeen ja Kymenlaakson käräjäoikeuksien tulos oli vuoden 2017 osalta huono tälläkin laskentatavalla.

Kuva 11. Tuomioistuinsovitteluiden prosentuaalinen määrä suhteutettuna riita-asioiden määrään 2018 käräjäoikeuksissa, joissa on sovittelu vuosien 2010–2019 aikana määrällisesti vähiten. (Lähteet: tuomioistuinviraston sovitteluasioiden yhteenveto 2020; Toimintakertomus – Etelä-Karjalan käräjäoikeus 2019, 8; Toimintakertomus – Kainuun KO 2018, 6; Toimintakertomus – Kymenlaakson käräjäoikeus 2018, 1; Toimintakertomus – Kanta-Hämeen käräjäoikeus 2019, 4)

Vuoden 2018 aikana Etelä-Karjalan ja Kainuun käräjäoikeuksissa melkein viidesosa saapuneista riita-asioista ohjautui tuomioistuinsovitteluun. Sen sijaan Kanta-Hämeen ja Kymenlaakson käräjäoikeuksien riita-asioista soviteltiin vain pieni määrä. Edelliseen vuoteen verrattuna Etelä-Karjalan tulos nousi merkittävästi; jumbosijalta listauksen kärkeen.

Kuva 12. Tuomioistuinsovitteluiden prosentuaalinen määrä suhteutettuna riita-asioiden määrään 2019 käräjäoikeuksissa, joissa on sovittelu vuosien 2010–2019 aikana määrällisesti vähiten. (Lähteet: tuomioistuinviraston sovitteluasioiden yhteenveto 2020; Toimintakertomus –

Etelä-Karjalan kärjäoikeus 2019, 8; Toimintakertomus – Kainuun kärjäoikeus 2019, 11; Toimintakertomus – Kymenlaakson kärjäoikeus 2019, 1; Toimintakertomus – Kanta-Hämeen kärjäoikeus 2019, 4)

Vuonna 2019 Etelä-Karjalan kärjäoikeuteen saapuneista riita-asioista jopa 25 % eli neljäsosa ohjautui tuomioistuinsovitteluun, Kainuun kärjäoikeuden riita-asioista taasen 18 %. Kymenlaakson ja Kanta-Hämeen kärjäoikeuksien tuomioistuinsovittelujen määrä saapuneisiin riita-asioihin suhteutettuna oli 14 %.

Vuoden 2019 osalta, kuvien 9 ja 12 tuloksista voi päätellä, että Etelä-Karjalan kärjäoikeuden riita-asioista ohjautui tuomioistuinsovitteluun prosentuaalisesti yhtä paljon juttuja kuin Oulun kärjäoikeudessa, vaikka määrällinen ero tarkasteltuna kuvasta 5 on silmiinpistävän suuri. Kertauksen vuoksi, Oulun kärjäoikeus kuuluu niihin kärjäoikeuksiin, joissa sovittellaan määrällisesti eniten, kun taas Etelä-Karjalan kärjäoikeus kuuluu niihin kärjäoikeuksiin, joissa sovitteluja on määrällisesti vähän.

9 YHTEENVETO

Tämän opinnäytetyön tarkoituksena oli selvittää sovittelumenettelyn hyötyjä ja eroja oikeudenkäyntimenettelyyn verrattuna. Lisäksi tavoitteena oli verrata tuomioistuinsovitteluiden määriä kärjäoikeuksien välillä, sekä suhteuttaa tuomioistuinsovitteluiden määriä saapuneiden asioiden määriin. Tutkimuksen laadullinen osuus toteutettiin tuomarihaastatteluilla ja määrällinen osuus laskien ja taulukoiden numeerisia tuloksia.

Tutkimuksen laadullista osuutta varten Länsi-Uudenmaan kärjäoikeuden sovittelleville tuomareille lähetettiin sähköpostihaastattelu. Tuomareista, joille sähköpostihaastattelu lähetettiin, viidesosa vastasi. Osa vastanneista tuomareista halusi tulla siteeratuksi kärjäoikeuden X, osa nimellään. Johdonmukaiseksi koettiin, ettei kenenkään nimeä mainittu, vaan jokaisen tuomarin antama panos muodosti monipuolisen tietolähteen kokonaisuudesta yhden osan. Haastattelukysymykset olivat teemoitettu niin, että vastaukset oli mahdollista pilkkoa työn eri osiin.

Opinnäytetyö alkoi riita-asian oikeudenkäyntimenettelyn nopealla sivuamisella, jonka jälkeen kerronnassa siirryttiin sovittelumenettelyn pariin. Työlle rakennettiin perusta käsittelemällä yleisellä tasolla sekä sovittelun määritelmää, että sovittelulle ominaisia peruspiirteitä ennen siirtymistä varsinaiseen aiheeseen, tuomioistuinsovitteluun. Luvussa 5 käsiteltiin tuomioistuinsovittelun teoriaa, periaatteita, esteitä sekä edellytyksiä, mutta erityisesti luvussa haluttiin korostaa tuomioistuinsovittelun hyötyjä oikeudenkäyntimenettelyyn verrattuna. Hyötyjä poimittiin lain, kirjallisuuden, sekä sovittelevien kärjätuomareiden haastatteluiden avulla. Vaikka kirjallisuutta käytettiin monipuolisesti, Länsi-Uudenmaan kärjäoikeuden superneuvottelijoiden tosielämän kokemukset toivat työhön erilaista, teoriasta poikkeavaa konkretiaa.

Tuomioistuinsovittelun ja oikeudenkäynnin eroja pyrittiin avaamaan luvussa 6. Oikeudenkäyntiä ja tuomioistuinsovittelua on tarkasteltu toistensa legalistisen diskurssin vastakohtina (Linna 2012, 118, Koskelan 2017, 1 mukaan). Erot ovat omassa luvussaan ja niitä havainnollistetaan taulukon, kuvan ja tekstin avulla.

Luvussa 7, ennen kuin siirryttiin tuomioistuinsovitteluiden määrien tarkasteluun, tutustuttiin hieman tuomioistuinsovittelujärjestelmän käynnistymiseen – välttämättä kuitenkin historiointia – sekä sovitteluprojekteihin. Kiinnostuksen kohteina olivat lisäksi tuomioistuinsovittelun käyttö ja kasvu sekä tieto siitä, kuinka paljon tuomioistuimella on ollut niihin vaikutusta. Luvussa vertailtiin myös tuomioistuinviraston sovitteluasioiden yhteenvedon mukaan sovitteluiden määriä, jonka jälkeen siirryttiin määrälliseen tutkimukseen.

Määrällinen tutkimus toteutettiin tuomioistuinvirastosta pyydetyn sovitteluasioiden yhteenvedon, sekä kärjäoikeuksien toimintakertomusten avulla. Määrällisen tutkimuksen mukaan riita-asioiden määriin suhteutettujen tuomioistuinsovitteluiden tulokset olivat erilaisia kuin tuomioistuinsovitteluiden määrälliset määrät kärjäoikeuksien välillä. Tuomioistuinsovitteluiden määrät kärjäoikeuksittain ovat suuria, mutta luvun 8.2.1 ja 8.2.2 kuvia vertaillen voidaan todeta, että toisenlainen laskentatapa, jossa otetaan huomioon kärjäoikeuksiin saapuneiden juttujen määrä, muuttaa järjestystä paljonkin. Tähän työhön valitulla laskentatavalla kärjäoikeuden tuomiopiirin koolla tai pienuudella ei ole niin suurta merkitystä. Nyt yhteenvetoa kirjoittaessa tuntuu, että olisi vielä

mielenkiintoista pohdiskella sitä, minkälaiseksi järjestys olisi muotoutunut kaikkien kärjäoikeuksien kesken työhön valitun kohderyhmän (4 eniten ja 4 vähiten) sijaan. Tämä tutkimus luo mahdollisuuden jatkotutkimukseen – joku seuraavaksi tuomioistuinsovittelusta opinnäytetyötään tekevä voisi sen toteuttaa ja lisäksi tehdä tutkimuksesta luotettavamman sillä, että ottaisi toteutukseen mukaan vain riita-asiat, ei ainuttakaan hakemusasiaa. Osa kärjäoikeuksien toimintakertomuksista ovat erityisen tarkkoja, kun taasen kaikki toimintakertomukset eivät välttämättä ole täydellisesti eriteltyjä. Tietoa on mahdollista saada kuitenkin muistakin lähteistä kuin toimintakertomuksista, kuten esimerkiksi pyytämällä kärjäoikeuksista suoraan.

Oikeudenkäynnin ja sovittelumenettelyn vertailu hyötyineen ja eroineen on niin laaja-alaista, että aiheesta on haastavaa muodostaa yhtä tai kahtakaan selkeää yksityiskohtaista tutkimuskysymystä, joihin olisi helppo vastata tyhjentävästi, ennemminkin tämänkaltainen aihe on loputonta ja laaja-alaista pohdiskelua. Yhteenvedona kuitenkin mainittakoon, että sovittelulla on oikeudenkäyntimenettelyyn verrattuna valtavasti hyötyjä, joita tässä työssä on tuotu valtavasti ja monesta lähteestä esiin. Lisäksi mainittakoon, että tuomioistuinsovitte- luiden määriä kannattaa vertailla keskenään myös joillakin muilla tavoilla kuin vain määrällisesti, jotta tuomiopiirin laajuus tai pienuus ei vaikuttaisi tulokseen niin konkreettisesti.

10 POHDINTA

Opinnäytetyön aiheen keksiminen ja rajaaminen, tekstin jäsentely sekä tutkimuskysymysten pohtiminen ovat aina oma työläs prosessinsa. Osallistuttuani johdannossa mainitsemaani sovitteluperehdytykseen, tiesin haluavani tehdä sovittelusta opinnäytetyöni. Saatuani juridiikan opettajaltani aiheeseen hyväksynnän, tutkimuskysymys ei kuitenkaan tuntunut hahmottuvan mielessäni vielä pitkään aikaan – ensimmäiset kuukaudet menivätkin näin ollen puhtaasti tuskastellessa.

Erilaisia tutkimuskysymyshahmotelmia oli matkan varrella useita, mutta kallistuin sovittelun hyötyihin sekä sovitteluiden määrien vertailuun sen jälkeen, kun huomasin kirjoittaneeni niistä jo monta kuukautta. Olisin halunnut tehdä mää-

rällisen tutkimuksen tuomioistuimen vaikutuksesta sovittelumäärien käyttöasteen kasvattamisessa, mutta pitkällisen pohtimisen jälkeenkään idea ei jatkojalostunut mielessäni.

Vihjasin yhteenvedossa, mitä nyt myöhemmin tarkasteltuna tekisin toisin. Laajentaisin tutkimusosiota niin, että ottaisin mukaan kaikki käräjäoikeudet, jotta saisin täydellisen ja vertailukelpoisen listauksen kaikkien käräjäoikeuksien välillä. Samalla kun laajentaisin tutkimusosiota, tiivistäisin teoriaosuutta.

Koin valitsemani aiheen erityisen kiitolliseksi siksi, että materiaalia on ollut saatavilla monessa muodossa ja jouduinkin hylkäämään paljon hyviä lähteitä, jotta työni ei olisi paisunut valtavaksi. Sain tehdä opinnäytetyöni itselleni erittäin rakkaasta aiheesta ja uskonkin syvästi neuvottelemisen, keskustelemisen ja avoimuuden olevan parempia ongelmanratkaisukeinoja kuin vastakkainasettelu, kilpailu, voittaminen tai oikeassa oleminen.

LÄHTEET

Ervasti, K. 2013. Uusi tuomioistuinsovittelulaki. E-kirja. Alma Talent Oy. Saatavissa: <https://kaakkuri.finna.fi/> [viitattu 22.2.2020].

Ervasti, K. 2014. Tuomioistuinsovittelu: Käytännön opas. 2., uudistettu ja laajennettu laitos. Helsinki: Edita.

Euroopan oikeusportaali. 2019. Tuomion täytäntöönpanomenettelyt. WWW-dokumentti. Päivitetty 23.5.2019. Saatavissa: https://e-justice.europa.eu/content_procedures_for_enforcing_a_judgment-52-fi-fi.do?member=1#toc_1 [viitattu 4.5.2020].

Hallituksen esitys 114/2004. Hallituksen esitys eduskunnalle riita-asioiden sovittelua ja sovinnon vahvistamista yleisissä tuomioistuimissa koskevaksi lainsäädännöksi.

Hallituksen esitys 284/2010. Hallituksen esitys eduskunnalle laiksi riita-asioiden sovittelusta ja sovinnon vahvistamisesta yleisissä tuomioistuimissa sekä laeiksi oikeudenkäymiskaaren 17 luvun 23 §:n ja velan vanhentumisesta annetun lain 11 §:n muuttamisesta.

Heikinheimo, A. 2017. Sopimisen mahdollisuuksista ja rajoituksista. Esitys. Asianajajapäivä 13.1.2017.

Heikkilä, T. 2014. Tilastollinen tutkimus. 9. painos. Helsinki: Edita.

Hietanen-Kunwald, P. 2013. Sovittelun oikeudellistuminen – eurooppalaisen sovitteludirektiivin sovittelukäsite. *Oikeus* 2013 (42); I: 71-91.

Hietanen-Kunwald, P. 2018. Mediation and the legal system: Extracting the legal principles of Civil and Commercial Mediation. Helsingin yliopisto. Oikeustieteellinen tiedekunta. Tohtorinväitöskirja. Saatavissa: <https://helda.helsinki.fi/handle/10138/243949> [viitattu 2.3.2020].

Hietanen-Kunwald, P. 2019. Sovittelusta ei saa tulla toisen luokan riidanratkaisukeino. WWW-dokumentti. Päivitetty: 4.9.2019. Saatavissa: <https://www.helsinki.fi/fi/uutiset/hyvinvointiyhteiskunta/sovittelusta-ei-saa-tulla-toisen-luokan-riidanratkaisukeino> [viitattu 13.4.2020].

Hirsjärvi, S., Remes, P. & Sajavaara, P. 2009. Tutki ja kirjoita. Helsinki: Tammi.

Hirvonen, A. 2020. Tuomioistuinsovittelu Pirkanmaan käräjäoikeudessa. Satakunnan ammattikorkeakoulu. Liiketalouden koulutusohjelma. Opinnäytetyö. Saatavissa: <http://urn.fi/URN:NBN:fi:amk-202002252725> [viitattu 17.5.2020].

Juvani, M. 2015. Tuomioistuinsovittelun ja asiantuntija-avusteisen lapsiasiain sovittelun tuloksellisuus. Oulun ammattikorkeakoulu. Liiketalouden koulutusohjelma. Opinnäytetyö. Saatavissa: <http://urn.fi/URN:NBN:fi:amk-201503203366> [viitattu 25.4.2020].

Keski-Suomen käräjäoikeuden sovitteluprojekti 2016–2017. Loppuraportti 23.2.2018. PDF-dokumentti. Saatavissa: https://oikeus.fi/karajaoikeudet/keski-suomenkarajaoikeus/material/attachments/oikeus_karajaoikeudet_keski-suomenkarajaoikeus/sovittelu/slfss1AmV/Sovitteluprojekti_2016_-_2017_Loppuraportti_23.2.2018.pdf [viitattu 4.7.2020].

Kirsi, K. 2020. Osapuolten terveyden ja rahat vienyt riita hometalosta on jäänyt sovittelutuomarin mieleen: "Alle 100 000 euron riita-asioita ei pitäisi viedä oikeudenkäyntiin". WWW-dokumentti. Päivitetty 18.5.2020. Saatavissa: <https://yle.fi/uutiset/3-11347191> [viitattu 1.7.2020].

Koskela, S. 2017. Riita-asioiden tuomioistuinsovittelu – institutionaalistumisen haasteet ja menettelyn vakiintumisedellytykset. Lapin yliopisto. Oikeustieteellinen tiedekunta. Pro gradu -tutkielma. Saatavissa: https://oikeus.fi/karajaoikeudet/keski-suomenkarajaoikeus/material/attachments/oikeus_karajaoikeudet_keski-suomenkarajaoikeus/sovittelu/KFW2RWsbX/ProGradu_SannaKoskela.pdf [viitattu 7.6.2020].

Laki riita-asioiden sovittelusta ja sovinnon vahvistamisesta yleisissä tuomioistuimissa 394/2011.

Loisko, M. 2018. Tuomioistuinsovittelu Satakunnan käräjäoikeudessa. Satakunnan ammattikorkeakoulu. Liiketalouden koulutusohjelma. Opinnäytetyö. Saatavissa: <http://urn.fi/URN:NBN:fi:amk-2018111917500> [viitattu 2.8.2020].

Länsi-Uudenmaan käräjäoikeuden sovittelleville käräjätuomareille lähetetty sähköpostihaastattelu 25.8.2020. Länsi-Uudenmaan käräjäoikeus. Espoo.

Länsi-Uudenmaan käräjäoikeuden tilastot. 2020. Tilastot ajalta 1.1.2019–31.12.2019. Espoo: Länsi-Uudenmaan käräjäoikeus. [Ajettu järjestelmästä 29.5.2020].

Menkel-Meadow, C. 1996. The Trouble with the Adversary System in a Post-modern, Multicultural World. William and Mary Law Review. Vol 38.

Nortio, J. Sovittelu – Riidan parempi ratkaisu. WWW-dokumentti. Päivitetty 4.2.2019. Saatavissa: <https://lakimiesuutiset.fi/sovittelu-riidan-parempi-ratkaisu/> [viitattu 11.5.2020].

Nyblin, K. 2012. Riidanratkaisu: käsikirja yritykselle. E-kirja. Alma Talent Oy. Saatavissa: <https://kaakkuri.finna.fi/> [viitattu 24.4.2020].

Oikeudenkäymiskaari 4/1734.

Oikeushallinto. 2017. Riita-asia voi päättyä tuomioon tai sovintoon. WWW-dokumentti. Päivitetty 11.1.2017. Saatavissa: <https://oikeus.fi/fi/index/laatikot/riitojenkasittely.html> [viitattu 28.5.2020].

Oikeusministeriö. 2019. Oikeusministeri Antti Häkkäsen puhe Sovittelijapäivillä kaupungintalolla 6.2.2019. WWW-dokumentti. Päivitetty 6.2.2019. Saatavissa: https://oikeusministerio.fi/artikkeli/-/asset_publisher/oikeusministeri-antti-hakkasen-puhe [viitattu 28.5.2020].

Rauma-Sehm, C. & Helminen, J. s.a. Tuomioistuinsovittelusta. Esite. Espoo: Länsi-Uudenmaan kärjäoikeus.

Riidan sovittelu tuomioistuimessa. s.a. Esite. Helsinki: Oikeusministeriö.

Saaranen-Kauppinen, A. & Puusniekka, A. 2006. KvaliMOTV - Menetelmäopetuksen tietovaranto. PDF-dokumentti. Tampere: Yhteiskuntatieteellinen tietoaristo. Saatavissa: https://www.fsd.tuni.fi/menetelmaopetus/kvali/L6_3_3.html [viitattu 9.11.2020].

Sovitteludirektiivi. Euroopan parlamentin ja neuvoston direktiivi 2008/52/EY, annettu 21 päivänä toukokuuta 2008, tietyistä sovittelun näkökohdista siviili- ja kauppaoikeuden alalla.

Suomen Asianajajaliitto. 2017. Lue tänään ilmestyneestä Advokaatista: Pirkko Saisio ottaa kantaa oikeusjärjestelmään. WWW-tiedosto. Päivitetty 16.6.2017. Saatavissa: <https://www.epressi.com/tiedotteet/laki/lue-tanaan-ilmestyneesta-advokaatista-pirkko-saisio-ottaa-kantaa-oikeusjarjestelmaan.html> [viitattu 13.3.2020].

Suomen sovittelufoorumi ry. 2020. Sovittelun eri osa-alueita Suomessa. WWW-dokumentti. Saatavissa: <https://sovittelu.com/> [28.5.2020].

Toimintakertomus – Etelä-Karjalan kärjäoikeus. 2019. PDF-dokumentti. Saatavissa: https://oikeus.fi/material/attachments/yhteiset/yhteiset/36iRIKyTn/Toimintakertomus_2019.pdf [viitattu 6.7.2020].

Toimintakertomus – Helsingin kärjäoikeus. 2019. PDF-dokumentti. Saatavissa: https://oikeus.fi/karajaoikeudet/helsinginkarajaoikeus/material/attachments/oikeus_karajaoikeudet_helsinginkarajaoikeus/liitteet2019/9MYIEBX03/Helsingin_karajaoikeuden_vuosikertomus_2019.pdf [viitattu 5.7.2020].

Toimintakertomus – Kainuun kärjäoikeus. 2017. PDF-dokumentti. Saatavissa: https://oikeus.fi/karajaoikeudet/kainuunkarajaoikeus/material/attachments/oikeus_karajaoikeudet_kainuunkarajaoikeus/kainuunkarajaoikeus/reildRNQP/Toimintakertomus_vuosi_2017.pdf [viitattu 6.7.2020].

Toimintakertomus – Kainuun kärjäoikeus. 2018. PDF-dokumentti. Saatavissa: https://oikeus.fi/karajaoikeudet/kainuunkarajaoikeus/material/attachments/oikeus_karajaoikeudet_kainuunkarajaoikeus/kainuunkarajaoikeus/1VC8vTmVb/Toimintakertomus_vuosi_2018.pdf [viitattu 6.7.2020].

Toimintakertomus – Kainuun kärjäoikeus. 2019. PDF-dokumentti. Saatavissa: https://oikeus.fi/karajaoikeudet/kainuunkarajaoikeus/material/attachments/oikeus_karajaoikeudet_kainuunkarajaoikeus/kainuunkarajaoikeus/QclhdAts1/Kainuun_karajaoikeuden_toimintakertomus_2019.pdf [viitattu 6.7.2020].

Toimintakertomus – Kanta-Hämeen kärjäoikeus. 2019. PDF-dokumentti. Saatavissa: <https://oikeus.fi/karajaoikeudet/kanta-hameenkarajaoikeus/mate->

[rial/attachments/oikeus_karajaoikeudet_kanta-hameenkarajaoikeus/vuosikertomukset/EfHGALcyl/Kanta-Hameen_karajaoikeuden_toimintakertomus_2019.pdf](#) [viitattu 6.7.2020].

Toimintakertomus – Kymenlaakson käräjäoikeus. 2017. PDF-dokumentti. Saatavissa: https://oikeus.fi/karajaoikeudet/kymenlaaksonkarajaoikeus/material/attachments/oikeus_karajaoikeudet_kymenlaaksonkarajaoikeus/kymenlaaksonkolomakkeet/7xV3dZZQF/Kymenlaakson_karajaoikeuden_toimintakertomus_2017.pdf [viitattu 6.7.2020].

Toimintakertomus – Kymenlaakson käräjäoikeus. 2018. PDF-dokumentti. Saatavissa: https://oikeus.fi/karajaoikeudet/kymenlaaksonkarajaoikeus/material/attachments/oikeus_karajaoikeudet_kymenlaaksonkarajaoikeus/kymenlaaksonkarajaoikeusdokumentit/ovXli5hVf/Kymenlaakson_karajaoikeuden_toimintakertomus_2018.pdf [viitattu 6.7.2020].

Toimintakertomus – Kymenlaakson käräjäoikeus. 2019. PDF-dokumentti. Saatavissa: https://oikeus.fi/karajaoikeudet/kymenlaaksonkarajaoikeus/material/attachments/oikeus_karajaoikeudet_kymenlaaksonkarajaoikeus/kymenlaaksonkarajaoikeusdokumentit/Q3C5UpWPP/Kymenlaakson_karajaoikeuden_toimintakertomus_2019.pdf [viitattu 6.7.2020].

Toimintakertomus – Länsi-Uudenmaan käräjäoikeus ja Espoon käräjäoikeus. 2018. PDF-dokumentti. Saatavissa: https://oikeus.fi/material/attachments/yhteiset/yhteiset/Fc6UXLEUL/Toimintakertomus_2018.pdf [viitattu 2.7.2020].

Toimintakertomus – Länsi-Uudenmaan käräjäoikeus. 2019. PDF-dokumentti. Saatavissa: https://oikeus.fi/karajaoikeudet/lansi-uudenmaankarajaoikeus/material/attachments/oikeus_karajaoikeudet_lansi-uudenmaankarajaoikeus/lansi-uudenmaankarajaoikeudenliitteet/NOiZiQXrN/Toimintakertomus_2019.pdf [viitattu 5.7.2020].

Toimintakertomus – Oulun käräjäoikeus. 2019. PDF-dokumentti. Saatavissa: http://www.e-julkaisu.fi/oulu/karajaoikeus/toimintakertomus-2019/pdf/Oulun_karajaoikeus_toimintakertomus_2019.pdf [viitattu 5.7.2020].

Toimintakertomus – Varsinais-Suomen käräjäoikeus. 2019. PDF-dokumentti. Saatavissa: https://oikeus.fi/karajaoikeudet/varsinais-suomenkarajaoikeus/material/attachments/oikeus_karajaoikeudet_varsinais-suomenkarajaoikeus/vsko/z4bJ3RR8z/Vuosikertomus_2019.pdf [viitattu 5.7.2020].

Tuomioistuinviraston sovitteluasioiden yhteenveto. 2020. Yhteenveto ajalta 2010-2019. Vantaa: Tuomioistuinvirasto. [Ajettu järjestelmästä 3.2.2020].

Ulosottokaari 705/2007.

Uusimäki, E. 2015. Tuomioistuinsovittelu. Vaasan ammattikorkeakoulu. Liiketalouden koulutusohjelma. Opinnäytetyö. Saatavissa: <http://urn.fi/URN:NBN:fi:amk-2015061113177> [viitattu 10.5.2020].

Valtioneuvoston julkaisuja 2019:31. 2019. Pääministeri Sanna Marinin hallituksen ohjelma 10.12.2019. WWW-dokumentti. Saatavissa: http://julkaisut.valtioneuvosto.fi/bitstream/handle/10024/161931/VN_2019_31.pdf?sequence=1&isAllowed=y [viitattu 1.7.2020].

Vilka, H. 2005. Tutki ja kehitä. Helsinki: Tammi.

Vilka, H. 2007. Tutki ja mittaa: määrällisen tutkimuksen perusteet. Helsinki: Tammi.

Violainen, J. 2015. Tieteen termipankki. WWW-dokumentti. Päivitetty 29.6.2015. Saatavissa: [https://tieteentermipankki.fi/wiki/Oikeustiede:virallisperiaate_\(prosessioikeus\)](https://tieteentermipankki.fi/wiki/Oikeustiede:virallisperiaate_(prosessioikeus)) [viitattu 18.4.2020]

Saate:

Hei,

Olen tuomioistuinsovittelusta lopputyötäni tekevä kärjäsihteeri Espoon toimipisteeltä osastolta 1 ja olisin kiitollinen, jos voisit käyttää hetken aikaasi vastaamalla muutama kysymykseen. Sähköpostihaastattelu on suunnattu kärjätuomareille, jotka toimivat sovittelijoina.

Kysymykset:

1. Onko tuomioistuinsovittelulla mielestäsi hyötyjä oikeudenkäyntimenettelyyn verrattuna?
2. Jos vastasit kyllä, mitä hyötyjä mielestäsi sovittelulla on oikeudenkäyntimenettelyyn verrattuna?
3. Missä määrin itsemääräämisoikeus mielestäsi sovittelussa toteutuu?
4. Pyytävätkö osapuolet sinulta ratkaisuvaihtoehtoja?
5. Minkälaisia intressejä olet sovitteluissasi osapuolilla todistanut?
6. Minkälaisten intressien olet huomannut johtavan osapuolia sovintoon?
7. Oletko huomannut sovitteluissasi jonkun sovittelijan työkalun olevan erityisen toimiva?

Esim. aktiivinen kuunteleminen, toistaminen, pelaaminen, erilaiset kyselytekniikat, kyseenalaistaminen, aivoriihi, joku muu

Saanko käyttää nimeäsi tutkimuksessani, vai haluatko mieluummin tulla siteeratuksi kärjätuomarina X?